

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1051.

CHICAGO, ILL., 3. NOVEMBRA, (NOVEMBER 3,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Prva desetletnica sovjetske unije.
Po petih letih fašizma v Italiji.
S. N. P. J. — njeni notranji in zunanji odre-
šeniki.
Zmaga delavske stranke na Norvežkem.
Socialistična internacionala in Zveza narodov.
Polnoletnost mesta Gary.
Ameriški vtisi (Anton Kristan).

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Klub št. 1 pošlje 4 delegate v Waukegan.
Iz Kansasa.
J.P.Z. "Sloga" za Izobraževalno akcijo J.S.Z.
Klub št. 5 napreduje.
Milvaški Slovenci v politiki.
Posebne znamke v pomoč strankini agitaciji.
Zanimanje za volitve in volilne kampanje.

Preveč vzružavanja radi par besed.
Listu v podporo.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Slovenski rudarji ustanavljajo rudniško
družbo.
Včipci.
Književni vestnik.
Listnica uredništva.
Cenik knjig in spremembe.
Iščejo se Slovenci.
Debata v Koromandiji (Kozma Teleban).
Društvo "Columbine" ostane in bo rastlo.
NAŠI ODRI:
"Njegov jubilej" v Waukeganu.
"Naprej vprizori "Legijonarje".
"Hrbtenica" na conemaughkem odru.
Koncert pevskega zbora "Lira".

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vsa leta (per year) \$2.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

CENIK KNJIG

KI JIH IMA V ZALOGI
"PROLETAREC".

„EPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN ČRTICE.	MATERINA ŽRETEV , pripovedke iz Dalmacije	.75	strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
AMERIŠKI SLOVENCJI , (izdala SNPJ.), ameriška zgodovina, zgodovina SNPJ in slovenskih naselbin. Ilustrirana. Vezana v platno	MOJE ŽIVLJENJE , (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno	.88	ZABAVNA KNJIZNICA , zbirka povesti in črtic, broširana	.65
BEDAKOVA IZPOVED , broš. \$1., vezana	NA KRIVIH POTIH , povest, broširana	.40	ZADNJA PRAVDA , (J. S. Baar) roman, broširana	.75
BOZICNA PESEM V PROZI , (Charles Dickens) broširana	NESREČNICA , (L. S. Turgenjev), broš.	.50	ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
BEG IZ TEME , (ruski pisatelj) broširana \$1.25, vezana	OBCINSKO DETE , (Bran. Nušič), roman dojenčka, broš.	.65	ZA SREČO , povest, broširana	.45
BELE NOCI-MALI JUNAK , (F. M. Dostojevskij) povesti, broširana	OBISKI , (Izidor Cankar), vezana	1.40	ZELENI KADER , (I. Zorec), povest, broš.	.45
BLAGAJNA VELIKEGA VOJVODE , roman, broširana	OB 50-LETNICI DR. JANEŽA EV. KREKA	.25	ŽENINI NASE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana	.30
BILKE , povesti, broširana	OGLENICA , povest, broširana	.40	SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK , zbrani spisi, vezana	1.25
BOJ ZA PRAVICO , povest, vezana	PASTI IN ZANKE , (I. S. Orel), broširana	.40	FRAN ERJAVEC , zbrani spisi, vezana	2.00
BOY , (Lois Coloma), roman, 249 strani, broš. 35c, vezana	PATRIA , povest iz irske junške dobe, broširana	.40	JOS. JURČIČ , zbrani spisi, II. zv. vezani	1.50
ČRNI PANTER , (Milan Pugelj), črtice, broširana	PIKOVA DAMA , (A. S. Puškin), povest, broš.	.40	PESMI IN POEZIJE.	
OVETKE , šopek pravljic	PISANA MATI , povest, broširana	.45	BASNI , (Jean de la Fontaine, iz francoščine prev. I. Hribar) vezana	1.00
DEČEK BREZ IMENA , (V. Levstik), vez.	PLEBANUS JOANNES , (L. Pregelj), broširana	.75	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA , (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
DETELJICA , povest, broširana	POJEDINA PRI TRIMALHIJONU , povest, broš.	.45	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
DON CORREA , (G. Keller), roman	POVESTI , (Lovro Kuhar), broš.	.60	POEZIJE , (Fran Levstik), vezana	.90
DORE , (Dr. Ivan Lah), povest, vezana	POVESTI MAKSIMA GORKIJA , broširana, 210 strani	.75	POHORSKE POTI , (Janko Glasar), broširana	.35
DR. HINKO DOLENEC , zbrani spisi, broš.	POVESTICE , (Rabiadrana Thagore), broširana	.45	PRESERNOVE POEZIJE , vez.	.75
DVE SLIKI , povest, broširana	POZIGALEC	.25	SLUTNJE , (Ivan Albrecht), broširana	.45
FILIZOPSKA ZGODBA , (Alojs Jirasek), broš. 40c, vezana	PRAVLJICE , (Fr. Milčinski), s slikami, vez.	1.00	STO LET SLOVENSKE LIRIKE , od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25
FRANČKA in drugo, povest broširana	PRELEPA VASILJICA , in druge ruske pravljice, broširana	.40	STRUP IZ JUDEJE , (J. S. Machar), vezana	1.10
SOLEM , (G. Meyrink), roman, broš. 75c, vezana	RAZNE POVESTI , broširana	.75	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA , poezije, broširana	.65
HEPTAMERON , (Margareta Valoiska), povest, broširana	SAMOSILNIK , (A. Novačan), deset povesti, broširana	.75	SOLNCE IN SENČE , (Ante Debeljak), broširana	.50
HUMORSKE, GROTESKE IN SATIRE , (VL Azov in Teffi), broširana	SAVICEV PESIMIZEM , (E. Kristan), novela, broširana	.50	SVOJEMU NARODU , Valentin Vodnik, broširana	.25
IGRALEC , (F. M. Dostojevskij), broširana, 264 st.	SOSEDJE in druge novele, (A. P. Čehov), broširana	.50	SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba	.50
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair, prev. I. M.) vezana v platno	SREČE , novele, vezana	.50	TRBOVLJE , (Tomaž Seliskar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
JUG (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana 85c, vezana v platno	SREČOLOVEC , povest, broširana	.35	TRISTIA EK SIBERIA , (Vojevodin Mole), vezana	1.25
JUNAK NABEGA ČABA , (M. J. Lermontov), broširana	SPISI ANDEJEJKOVEGA JOZETA , V. zv. vezan	.75	V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40
JURKICA AGICEVA , (Ka. Šandor-Gjalaki), povest, 360 strani broširana 75c, vezana v platno	L. III, IV., VI., VII., VIII. sv. broširani, po	.30		
KAJ SI JE IZMISLIL DOKTOR OKS , (Jules Verne), broširana	S POTI (Izidor Cankar), potopisne četrtice, broširana	.75		
KAZAKI , (L. Tolstoj), broširana, 308 strani	SPOVED , (L. N. Tolstoj), broširana	.40		
KONFESIJE LITERATA , (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana	STARA DEVICA , povest, broširana	.45		
KRES , letnik 1922 lično vezan	STAROINDIJSKE PRIPOVESTI , s slikami, (Joa. Suchy), broširana	.35		
KUHINJA PRI KRALJICI GOŠJI NOŽICI , (Anatole France), broširana 85c, vezana	STEPNI KRALJ LEAR IN HISA OB VOLGI (I. S. Turgenjev in S. Stepajak), povesti, broširana	.65		
LETEČE SENČE , (S. H. Vajansky), roman	SVETOBOR , povest, broširana	.65		
LIBJAKOVA HČI , povest, broširana	TARAS BULJBA , (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani	.75		
LJUDSKE POVESTI , (Fr. Jaklič), broširana	TIK ZA FRONTO , (D. Feigel) broširana	.65		
LJUDSKE PRIPOVEDKE , (L. N. Tolstoj), broš.	TRI POVESTI , (L. Tolstoj) broširana	.40		
MARJETICA , idila, broširana	UDOVICA , (I. E. Tomio), povest 330 strani, brošir. ja 75c, vezana v platno	1.00		
	VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30		
	VITEZ IZ RDEČE HISE , (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504			

IGRE

ANFISA , (Leosid Andrejev), broširana	.50
BENEŠKI TRGOVEC , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TRJEB ŽENINI, (F. S. Tuchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana	.25
GOLGOTA , (M. Križič), drama v treh dejanjih	.50
GOSPA Z MORJA , (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
HRBTENICA , (Ivan Molek) drama v treh dejanjih s prologom in epilgom	.25
KASIJKA , drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CAZAR , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH , (Wm. Shakespeare), vezana	.75
(Nadaljevanje na 3. strani platnic.)	

PROLETAREC

Glasilno Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1051.

CHICAGO, ILL., 3. NOVEMBRA, (NOVEMBER 3,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PRVA DESETLETNICA SOVJETSKE UNIJE.

Ko je bil meseca marca 1917 strmoglavljen carizem, je Rusija obrnila nase pozornost vsega sveta. Ogromno carstvo, s svojim preživelim aparatom, je padlo, na ruševinah pa je bila proklamirana republika.

Režim demokracije, pod vodstvom Kerenskija in drugih vodij sodelujočih strank, ni uspel. Bil je oviran vsled intrig zavezniške diplomacije, vsled odpadanja dežel, ki so bile preje del Rusije, in vsled svoje lastne neodločnosti.

Ruski kmet je hotel zemljo. Revolucija je zanj pomenila samo zemljo. Dobil bo kos zemlje, in nič več ne bo tlačanal mogotcu. Zapustil je fronto in je hitel domov, da dobi zemljo. Novi režim pa si je prizadeval, da vojaki ostanejo v bojnih vrstah, da se bore naprej. Ni hotel tega toliko radi sebe, ampak radi zaveznikov. Mužik na fronti pa se je vpraševal: Čemu naj še ostanem tukaj in se koljem z Nemci in Avstrijci, ko je car vendar padel? Propaganda boljševikov ga je še bolj uverila, da je vojna zanj končana, da carja ni več, da je sedaj Rusija svobodna.

Dne 7. novembra 1917, ali blizu devet mesecev pozneje je dobila Rusija novo revolucijo. Svet delavcev, vojakov in kmetov pod vodstvom Trockija in Lenina je vrgel Kerenskijevo vlado in postavil na čelo Rusije sovjetski režim ter proklamiral socialno revolucijo. Zavezniki so se prestrašili, kajzerizem se je razveselil. Slednji je takoj začel s svojim pritiskom na Rusijo in jo mnogo zasedel; v Poljski in Ukrajini je ustanovil svojo vlado. V Brest-Litovsku je Rusija podpisala s kajzerjevo Nemčijo mirovno pogodbo, in podpisala jo je kot premagana dežela. Trocki, komisar zunanjih zadev, se je upiral, in potem odstopil. Lenin je računal, da je sprejem nemških pogojev v danih razmerah edini mogoč korak.

Padeč kajzerizem in zmaga zaveznikov je razveljavila brest-litovsko pogodbo, in meje na zapadu Rusije so se začele zopet premikati. Poljska je dobila vlado, kakršno so odobrili zavezniki. Ukrajina se je pridružila sovjetski uniji. Dežele ob Baltiku so proklamirale svojo

neodvisnost. Finska je to storila takoj prve dneve ruske revolucije.

V vsi prostrani Rusiji je vrelo, kipelo, vse je bilo iz tira. Zavezniki so pošiljali v Rusijo svoje ekspedicije, v Sibiriji pa so jim pomagale češkoslovaške čete. Vladivostok in velik kos Sibirije je ostal pod vlado belogardistov. Sibirija je postala republika zase. Generali Kolčak, Denikin, Wrangel in nekateri drugi so poskušali vreči sovjete s civilno vojno. Pet let je trajala krvava borba.

Danes je Rusija zopet kompaktna enota od poljske meje na zapadu do Vladivostoka na daljnem vzhodu. Sovjetski režim se je obdržal in ustvaril si je pogoje za obstanek.

Novemberska revolucija je osvojila vlado s proglasom diktature proletariata. Obdržala se je edino s pomočjo mužikov, kateri tvorijo ogromno večino prebivalstva. Mužik ni bil navdušen za boljševiške eksperimente, ni imel rad njihovih ukazov, ne njihovih davkov. Želel je biti svoboden, in svoboda je zanj pomenila: nič ukazov. Preje so ga topli in mu ukazovali. Delal je za druge, in to mu je bila edina pravica. Imel je samo dolžnosti. Vendar pa je mužik vzlic vsemu svojemu nezadovoljstvu vedel: Če zmaga Denikin, Kolčak, Wrangel ali kdo drugi, ki ima pomoč reakcije in caristov, se bodo veleposestniki povrnili, povrnili se bodo njihovi rablji, vzeli jim bodo nazaj zemljo, in za škodo, ki so jim jo napravili v revoluciji, jih bodo kaznovali, mnogo postrelili, mučili, in go-dilo se jim bo še slabše kot do padca carizma. Mužik je torej hotel, da se stari sistem več ne povrne, ne v taki ne v drugačni obliki. Pomagal je sovjetom radi zemlje in sebe. Pomagal jim je, ker so se borili proti bivšim ruskim mogotcem, ni pa bil z njimi zadovoljen radi proglasa o socializaciji zemlje, in režim jih je tolažil, da je njihova, dokler jo bodo obde- lovali.

Najbolj je trpela industrija in vsled polo-ma v nji je imel proletariat težke čase. Edino vera v zmago, v uspeh revolucije ga je gnala naprej, da je delal in delal, da je šel iz tovarne na fronto, zopet nazaj, in ko je bil pozvan, zopet na fronto.

Velika ruska politična revolucija je bila tako dovršena. Sovjetski režim se je s pomočjo diktature utrdil tako zelo, da ga ni moglo ničesar omajati.

Problem socialne revolucije pa je ostal. Marsikak prvotni eksperiment je morala sovjetska vlada opustiti, marsikakšno naredbo temeljito predrugačiti in v marsičem je ublažila svojo ekonomsko politiko. Ko je prevzela oblast, je bilo rusko ekonomsko življenje v razsulu. V teku preobratov in civilne vojne je šlo še bolj navzdol. Ali ko hitro je dobila mir, se je posvetila gospodarski rekonstrukciji popolnoma in je dosegla že velike uspehe, ki ji dajejo vero v končni uspeh. Socialna revolucija ni delo enega dne. Današnja Rusija se tega zaveda in v tem pravcu usmerja svoje delo.

Diktatura še vlada Rusijo ob desetletnici njene revolucije, toda opozicija, ki zahteva več demokracije, narašča. Leon Trocki, glavni vodja opozicije, je po desetih letih dela in bojev izključen iz vseh važnejših komunističnih uradov. Pred desetimi leti je bil eden prvih voditeljev v boju za strmoglavljenje Kerenskija in poleg Lenina vodilni krmar sovjetske Rusije. Poslednja leta je s svojimi predlogi večkrat propadel, nastala je nova večina, ki je vrgla Zinovjeva in nekaj drugih, in vsi ti so se zedinili v eni zahtevi: Več demokracije v naši stranki! Ni jim bilo ugodeno, kajti odgovorili so jim z izključevanji. Vendar pa je to zdrav proces, ker znači, da se Rusija usposablja za demokracijo, v kateri ji bodo dani vsi pogoji za gospodarski, kulturni in politični razmah.

Po petih letih fašizma v Italiji.

Koncem oktobra je Mussolinijeva Italija praznovala petletnico fašističnega režima. Nikjer, v nobeni državi na svetu ni ena oseba toliko kakor je Mussolini v Italiji. Mussolini je fašizem; Mussolini je Italija, je kralj, je oboževan med svojimi ljudmi kakor ni bil še nihče v zgodovini Italije.

Dne 28. oktobra, ki je dan obletnice fašistične okupacije Rima, je imel govor, v katerem je našteval zasluge, ki jih ima fašizem za preporod Italije v teku petih let, od kar je na vladi. Zgradil je nove železnice, rešil mnogo gospodarskih problemov, sprejel mnogotere naredbe za stabiliziranje Italije in uveljavil je njen ugled pred svetom.

Našteval je, kaj bo fašizem vse zgradil v Italiji, in kot običajno, je naglašal njeno moč, pred katero se naj trese svet, če ne bo upošteval njenih teženj. Tako Mussolini.

Novo železnice ne grade samo v Italiji, in z gospodarskimi problemi se pečajo povsod. To,

V PRIHODNJI ŠTEVILKI.

Kakšne namene ima sedanja "enotna fronta" v svoji kampanji proti S. N. P. J.? Vsi ji zatrjujejo prijateljstvo, in jo "rešujejo" — pred kom in čemu? Čitajte članek v prihodnji številki.

Ali je zadružna banka v Ljubljani delavska ali ni? Čemu gonja proti nji v Ameriki? Čitajte ta dva in druge članke v prihodnji številki Proletarca.

kar našteva Mussolini za zasluge fašizma, so dosegle tudi druge dežele brez fašizma, s to razliko, da pri tem niso morale na debelo in da niso iztrebile svobodo, kakor jo je Mussolini.

Glavar italijanskega fašizma je največji živeči igralec; veliko ljudi, in to ne samo v kapitalističnih krogih, ga občuduje. Veliko jih je, ki ga smatrajo za odrešenika Italije, za odrešenika zato, ker jo je po njihovem mnenju rešil iz gospodarskega in političnega kaosa ter restoriral v nji red in mir ter vero v delo. V prilog temu mnenju navajajo dejstvo, da je bila Italija pred 5. leti ena najbolj kaotičnih dežel na svetu, na pragu civilne vojne in komunističnih eksperimentov. Prišel je Mussolini, osvojil je vlado, in je udahnil življenje Italiji.

Glavar fašizma ni samo velik igralec, ampak tudi dober provokator. V Italiji je s svojo militaristično propagando res napravil precej razboritosti; italijanska fašistična armada je uverjena, da se jo boji ves svet, in da pride dan, ko bo povečala slavo Italije kot je bila nekdanj slava rimljanskega cesarstva.

Mussolini je človek, ki ima Italijo na vrvi. Zunanji svet se tega zaveda. Če Mussolini hoče, da gre Italija v vojno, bo vojna. Če jo hoče povzročiti, ima ljudi, ki so pripravljeni izvesti njegove nakane. Mussolini se vzdržuje s propagando, s katero opaja Italijo. In padel bo, ko pride treznost.

J. P. Z. Sloga za Izobraževalno akcijo J. S. Z.

Jugoslovanska podporna zveza "Sloga", bratska podporna organizacija, ki ima svoj sedež v mestu Milwaukee, je potom svojega tiskovnega odbora naslovila nji pripadajočim društvam apel, naj se pridružijo Izobraževalni akciji J. S. Z. V njemu naglašava važnost kulturnega dela, ki ga vrši delavstvo, in pa potrebo, da vse delavske organizacije pri tem sodelujejo. Apel je bil priobčen v "Vestniku" z dne 27. oktobra na prvi strani. "Vestnik" je glasilo J. P. Z. "Sloga".

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Ugasnila je luč, zaklenila je za seboj in odšla čez travnik. Tedaj pa se je zdrznila. Nasproti je prihajal Zgonc in ni se mu mogla ogniti. In še predno jo je spoznal, ga je nagovorila.

— Gaber in Piškur sta že šla. Hiti! Pa reci Piškurju, da ga bom čakala na cesti! Doma mi je dolgčas.

— Že dobro, je odgovoril Zgonc in stekel proti gozdu.

Pa je tudi bilo res, da jo je bilo strah ponoči, če je bila sama doma. Od tistega dne, ko se je Guzej obesil v podstrešni sobi. Na sodniji so jo vili na vse strani zaradi njega, pa se je tako spretno zagovarjala, da ji niso mogli ničesar. Strah pa jo je vendar bilo, saj je bila ženska.

V mitnici, ki je stala ob cesti, so bili sedaj vojaki.

Skozi okno je zapazila v sobi dva častnika in nekaj vojakov, ki so sedeli po klopih in kadili. Straža, ki je stala pred vežo, jo je ustavila.

Kaj iščete tu?

— Peljite me notri, je dejala ona, nekaj bi rada povedala poveljniku!

— Kaj?

— Zaradi atentata.

— Potem pa kar!

Peljal jo je v sobo in javil.

— Gospod poročnik, ta ženska ve nekaj o atentatu.

— Tako? — se je začudil častnik. Ali je res?

— Res, res! Vem za tistega! Pa naj gredo drugi ven! In okno zagrnite!

Vojaki so odšli. Tovariš je zagrnil okno in ji ponudil stol. Sam pa je stopil za njen hrbet in je pripravil pištolo.

— No, sedaj pa le govorite!

— Toda, gospod, ali dobim denar?

— Seveda ga dobite, če boste govorili resnico!

In je vse po vrsti izdala. In je še dodala na koncu:

— Dobite pa jih najlažje sedaj. V gozdu, na tistem posekanem prostoru, kake pol ure nad cesto, imajo baš sedaj sejo. Če zastražite vso tisto cesto — jih imate še to uro.

— Je pa to vse tudi res?

— Gola resnica, gospod!

Častnik, ki je stal za njo je stopil v vežo in ukazal.

— Vsa četa mora biti v petih minutah pripravljena. Stopil je k telefonu in je prosil za ojačenje.

In ni preteklo deset minut, ko sta prihru-

mela po cesti dva tovorna avtomobila polna vojakov.

— Gospod, je vprašala Cila, kdaj dobim denar?

— Danes morate ostati tukaj, ji je dejal precej zasmehljivo. Če pa se izkaže, da niste lagali, dobite denar jutri.

Cila se je ustrašila.

— Zakaj — saj sem vse povedala.

— Bomo videli! Poklical je dva vojaka.

— Odpeljita to žensko na sodnijo!

— Ne! Jaz ne grem tja! Po kaj? se je togčila.

— Idite!

Vzela sta jo v sredo in jo odpeljala. —

Vsa ojačena četa — dvesto mož — se je tiho približala opisani cesti. Še predno pa je odšla je čula povelje:

— Vsi se uležite v travo. Po štirji in po štirji vsakih dvajset korakov. Kdor pride iz gozda, ga primite takoj brez glasu. Streljati ne smete. V sili rabite kopito in bodalo!

Črni oblaki so zakrivali zvezde in močan veter je šibal krone visokih bukev. Vojaki so ležali pripravljeni za skok. Kmalu po polnoči je stopil prvi iz gozda. V istem hipu je začutil dlan na ustih in koleno, ki mu je zasločilo hrbet, da je telebnil vznak. Štirje so klečali na njem in ga držali. Kmalu za tem se je enako zgodilo z drugim.

Gaber in Zgonc sta prišla oba naenkrat. Molčala sta in sta skoraj tekla. Pa komaj sta stopila na cesto, so ju že zgrabile temne sence in Zgonc je bil takoj na tleh.

Gaber pa se je nekaj časa srdito in obupno branil. Spoznal je vojake in je takoj presodil položaj. Z neverjetno močjo si je iztrgal desnico, bliskovito je segel v žep in zagrabil pištolo. Toda že je stisnila njegovo zapestje druga roka. Stisnil je še enkrat orožje in petelin je udaril. Tenak strel je jeknil v noč. Gaber je omahnil in se prijel za trebuh, ki ga je prevrtala kroglja in obtičala pod srcem.

Ko so pripeljali jetnike na dogovorjeno mesto, jih je manjkalo samo troje. Roke so jim dali v okove in noseč Gabra na vejah so odšli z njimi v mesto. Gaber pa je izdihnil že spotoma.

In takoj so se opogumili ostali. Pred auditorjem so tajili vse, zakaj niti slutili niso, da so izdani. Piškur je divjal.

— Kaj nas zapirate? je vpil, in oklepate kakor razbojnike? Kaj smo napravili? —

Toda, ko je čital vsa imena in vse njihove načrte so spoznali, da so izdani. In so priznali vse še isto noč. Po prekem sodu sta bila dva obsojena na smrt: Zgonc in Piškur — vsi drugi pa na večletno ječo. Tudi Freceta so zaprli, ker je hranil dinamit in še veliko drugih, katere so izdali obsojenci.

Cila pa je bila silno poparjena. Ker je vedela že pred atentatom za vse — in ker ni tega

takoj ovadila je dobila pet let — nagrado pa so dobili vojaki.

In nekaj dni za tem sta se z ogabnim je-
kom odbili od skal dve salvi pod kamnolomom.
XXVIII.

Abrama, Milana in Pavlo so spustili. Le to ubogo, ki jo je jetika že davila za vrat so od-
nesli v bolnico in oba sta jo spremljala. Ponoči
že pa sta jo čuvala v mrtvašnici.

Klingerja so obsodili, ker je podpiral stav-
ko zaradi veleizdaje v izgnanstvo. Vlada mu
je zaplenila vse premoženje, ki je bilo pravza-
prav že last rudarjev, zaplenila tudi palačo.
Dali so mu samo en sam dan odloga, da se pri-
pravi za odhod.

Arhitekt, ki je stal pri oknu kakor zvesti
čuvar, je zagledal Klingerja, ko se je bližal do-
mu. Bilo je pozno zvečer. Zdirjal je k Heleni,
ki je sedela v naslanjaču in je padel pred njo
na kolena.

— Mučenica! Rihard se vrača!

Dvignila se je in hitela k vratom. Te pa so
se že odprla. Kakor omamljen od presvetlega
bleska je za hip zamižal, ko jo je zagledal.
Dvignil jo je k sebi, in jo poljuboval, ki mu je
šepetala v smehu in joku.

— Moj dragi . . . Sedaj gremo! Ah, sedaj
gremo iz te žalosti?

— Da, da moja, moja, ji je odgovarjal,
gremo!

Kovač je slonel pri oknu in grizel ustnico.
Tudi on je bil srečen za hip, mehka duša, in je
bil ginjen. Hotel je oditi.

— Prijatelj, ostanite, ga je prosil Rihard.
Rad bi se še kaj pogovoril z vami, predno se lo-
čimo. In še z drugimi . . . toda prepovedali so
mi. Pred hišo stoji straža.

— Vragi! je zopet jeknil Kovač.

— In rad bi še videl Pavlo. Saj me je ven-
dar rešila. Sedaj pa je mrtva . . .

— Ah, je zastokala Helena in vsi so padli
v novo žalost.

(Dalje prihodnjtč.)

Polnoletnost mesta Gary v Indiani.

Mesto Gary v Indiani je bilo ustanovljeno pred
21. leti in letos praznujejo njegovo "polnoletnost".
Ustanovil ga je jeklarski trust, in ime ima po pokoj-
nem načelniku trusta sodniku Elbert H. Garyju.
Jeklarne v Garyju so ene najmodernejših na svetu.
Mesto ima sedaj okrog 100,000 prebivalcev.

Skrinja modrosti.

BODITE svobodni ljudje in zaupajte v zna-
čaj človeka; največje človeške nadloge
prihajajo iz nadvlade, ki jo človek izvaja
na svojih bližnjih ali pa iz nadvlade, koji pod-
lega. — Peter Kropotkin.

Socialistična internacionala in Zveza narodov.

Piše X., Ljubljana.

Na zadnjem t. j. jesenskem zasedanju Zveze na-
rodov v Ženevi se je vsekakor razpravljalo o zelo važ-
nih vprašanjih. Najvažnejši problem, ki ga rešuje
meščanski del Evrope: razorožitveno vprašanje, pa je
še vedno ostalo odprto. Na razne načine in z različ-
nimi metodami se je reševal ta problem ali dosedaj
brez uspeha, kajti ni bilo dobre in resne volje omejiti
oboroževanje evropskih držav na kopnem in na morju.

Zanimivo in važno je v tem pogledu stališče so-
cijalistične internacionalne, ki ga je ta zavzela z ozi-
rom na razorožitveno vprašanje. Socijalistični in-
ternacionalni se namreč od marsikatere strani očita,
da s svojim sodelovanjem v Zvezi narodov podpira
— imperijalistično politiko evropskih veselil, pred-
vsem pa politiko Anglije. Seveda kriče o tem sodelo-
vanju celo — meščanske stranke, kar najbolj doka-
zuje neresnost in neresničnost trditev takozvanih le-
vih, ki mislijo, da so povsod tla za boljševiške revo-
lucije.

Iz sklepov vodstva socijalistične internacionalne
je jasno razvidno, da bo politika socijalističnih strank
temeljila na tem pravcu in šla v istem smislu dalje,
kot dosedaj. Že leta 1926 je izdal Izvrševalni odbor
socijalistične internacionalne gromovit protest proti
fašizmu. Tedaj se je akcija socijalistov usmerila pred-
vsem proti fašizmu, kar se je dokazalo že na več so-
cijalističnih demonstracijah v evropskih državah. Le-
tos pa je vodstvo Internacionalne stvarno obdelalo
razorožitveno vprašanje in zavzelo popolnoma določ-
no in precizirano stališče napram oboroževanju vele-
sil in Zvezi narodov, preko katere se naj to vprašanje
reši.

Zadnji kongres Socijalistične Internacionalne je
nominiral posebno komisijo, ki se naj bavi s tem vpra-
šanjem. Komisija za razorožitveno vprašanje je na
sestanku Izvrševalnega odbora Socijalistične Interna-
cionalne poročala o svojih uspehih in proučevanjih.
Poročilo je napisano v duhu Pavla Boncourja in vse-
buje tri dele in sicer: o arbitraži, o varnosti in o
splošni razorožitvi. Narodom ni treba, da se odre-
čejo svojih varnostnih sredstev, dokler ne bodo imeli
resnične varnosti, oz. dokler jim njihova varnost ne
bo garantirana. Razorožitev se mora izvršiti progres-
ivno. Najsigurnejša metoda za razorožitev pa je in-
ternacionalizacija pacifističnih metod demokracije.

Vsak organizem, na katerem naj bazira interna-
cionalni mir, se ne sme naslanjati na silo. Zmago-
valci kot premaganci se morajo razorožiti. Ne more
biti trajne in iskrene sloge, ako razorožitev ni izvede-
na. Ko bo izvršen nov državni organizem, tedaj je
treba gledati na to, da se ta zgradba ne bo zrušila. Vo-
jaške sile morajo biti podvržene kontroli, ki naj ne
bo mednarodna, nego naj izvira iz samega naroda.
Samo demokratične institucije morejo zasigurati tra-
jen mir in samo parlament more kontrolirati armado,
ali ji ne sme nikdar dopustiti, da intervénira med
spopadom kapitala in dela (v mezdnih sporih in
štrajkih).

To je poročilo komisije socijalistične Interna-
cionalne za razorožitveno vprašanje. To stališče je tu-
di sprejelo vodstvo na zadnji seji v Brusselu. Ta
stremjenja pa bodo vodila socijalistične stranke v

Evropi v parlamentarnih akcijah. S temi stremljenji se bodo morali ravnati socialisti v parlamentih in s temi stremljenji bodo socialisti odslej naprej propagirali socializem in socialno demokracijo med narodi, v parlamentu in na zasedanjih Zveze narodov.

***

S. N. P. J. ter njeni notranji in zunanji odrešeniki.

Frank Zaitz.

"Kar pišejo zunanji listi, nas ne briga, kar govore nečlani, ni naša stvar," pravijo tisti člani, ki se z nečlani in z jednoti neprijateljskimi listi vedoma in nevedoma STRINJAJO.

Čemu zaletavanja od zunaj v SNPJ.?

Frančiškanski žurnalisti pravijo da zato, ker sedanje vodstvo *ne valja*, ker ni pošteno, in ker je "protikatoliško".

Lojze Pirc navaja iste razloge. Pošilja intrigarska pisma in skuša špijonariti, kakor je med vojno. Ne bilo bi mu treba, ker ne strada, ima pisarno ki izgleda "kakor kakšna banka" in bi svoj ugled povečal, če bi skušal postati značaj. Človek je namreč lahko značajan tudi ako ni naš!

Rev. James Cherne v Sheboyganu in njegov "Slovenski Gladiator" sta tudi "priskočila na pomoč", da rešita S.N.P.J. Chas. Novak je vposlil ves svoj komunizem" in celo pokojnega Lenina za isti cilj, vsem tem pa iskreno pomaga z enako iskrenim namenom znani avtor "Patra Malaventure", bivši urednik "Glasa Svobode", bivši urednik "Amerikanskega Slovenca" in sedanji urednik mrtvaka, ki prihaja iz groba in skuša dokazati, da življenje "na drugem svetu" res obstoji.

V roke sem dobil par cirkularjev. Enega je razposlal društvam SNPJ. Chas. Novak, znani zli duh, ki je zapravil okrog \$1.000, nabrani med hrvatskimi delavci, da ubije vso konstruktivnost konvenciji SNPJ. v Waukeganu. Datiran je dne 4. oktobra. Drugega je razposlalo društvo "Francisco Ferrer" št. 131 SNPJ. v tednu z dne 17. oktobra, nekaj baje tudi preje.

Chas. Novak v svojem pismu društvam SNPJ. pravi, da bo "razkril" v Delavcu vse kar je slabega v SNPJ., kajti on hoče, da članstvo izve "resnico" o Zadrudni banki, bankrotnosti in korupciji Jugoslavije.

Društvo Francisco Ferrer je poslalo okrožnice par tednov pozneje. Iz nje je razvidno, da so jo prvotno skušali objaviti v glasilu. Podpisani za resolucijski odbor so Matthew J. Turk, Paul Berger in Frank Japich, za društven odbor pa predsednik Frank Japich, tajnik Paul Berger, in blagajnik Victor Zupančič.

Dr. št. 131 izreka v svoji okrožnici, katero je razposlalo društvam SNPJ., glavnemu odboru nezaupnico in ga proglašja nekompetentnim "vršiti finančno stran jednote".

Ako bi predstavnika vladajoče večine v tem društvu bila UVERJENA v to kar trdita, ne bi sledila taktiki ščevanja, ampak se bi POSLUŽILA PRAVIL ter podzvela korake za odpoklic NEKOMPETENTNIH članov glavnega odbora.

Kritika je potrebna, toda če hočete da bo koristila, ne sme biti maščevalna, ne smejo jo spremljati osebni motivi, ampak mora biti poštena. Če ni, škoduje dobri stvari in pomaga reakciji.

(Op. ured. — Kdor se čuti v tem članku prizadetega, lahko odgovori v "Proletarcu".)

Zmaga delavske stranke na Norvežkem.

Volitve dne 17. oktobra v norveški parlament so povzročile v svetu iznenadenje vsled poročil o veliki komunistični zmagi. Komunisti bodo v bodoči zbornici najjača skupina, in tvorijo najmočnejšo stranko na Norvežkem, so se glasile vesti. Bizniške kroge v drugih deželah, ki imajo interese na Norvežkem, pa je zaskrbelo, kaj bo z njihovo imovino in ljudmi.

Izvoljenih je bilo v resnici le par komunistov, ki pripadajo moskovski internacionali, zmagala pa je delavska stranka, ki ima socialistični program in socialistično taktiko, dasi ne pripada sedaj nobeni internacionali. V velikem valovenju l. 1910-22 se je pridružila Moskvi, a je odstopila, ker ni hotela delati kakor ji je ukazoval Zinovjev, tedanji glavnik kominterne.

Vse delavske skupine imajo v novi zbornici 62 poslancev. Delavska stranka je napredovala za 90.000 glasov, konservativna pa je nazadovala za 60.000 glasov. V novi zbornici je 32 konservativcev, 27 agrarcev, 32 poslancev strank leve (liberalci itd.) 59 delavskih poslancev, vključivi Tranmaelove bivše komuniste, in trije poslanci, ki pripadajo komunistični stranki (priznana od kominterne za tako).

***

Platforma socialistične stranke v Clevelandu

izdana z ozirom na prihodnje municipalne volitve.

Člani clevelandske socialistične stranke ponovno izrekamo naše soglasje s fundamentalnimi principi mednarodnega socializma. Ker nam je znano, da je socializem nemogoče udejestiti lokalno, zatoraj podajamo našo platformo za takojšnje izboljšanje življenja delavskega ljudstva potom potrebnih sprememb v okvirju naše mestne vlade.

Najresnejše vprašanje pred clevelandskim ljudstvom je naraščajoča brezbržnost od strani državljanov do posluževanja volilne pravice. Radi brezbržnosti progresivnih volilcev je prešla mestna uprava pod popolno kontrolo in dominacijo republikanske in demokratične mašine, kateri služita interesom velikih kapitalističnih korporacij, ki absolutno vladajo mesto izključno v svoje koristi, in to posebno še pod sedanjim volilnim sistemom z mestnim poslovodjem na čelu.

Ti privilegirani interesi, posebno še družbe javnih naprav, so tekom zadnjih let silno razširili svoj političen in ekonomski vpliv nad mestom. Diktirajo mestno politiko popolnoma in izkoriščajo clevelandsko prebivalstvo ravno tako brezvestno kot ogromni trusti ameriški narod v celoti.

Mesto Cleveland se nahaja pred dobo velikega razvoja in ekspanzije. Govori se o načrtih za nadaljni razvoj mesta, o starinskem sistemu poulične železnice kateri več ne odgovarja tekočim potrebam; o mestni elektrarni, ki je potrebna širšega razvoja in vprašanje plina se tudi ni rešilo z zadnjim frančajzom (dovoljenje ali pogodba).

Ali se naj mesto razvija v interesu male skupine, ali v splošno korist ljudstva?

Ali naj ima The East Ohio Gas Co., ki je potom zakulisne kupčije pred časom dosegla povišanje cen za naravni in umetni plin, proste roke?

Ali se naj transportacijski sistem mesta Cleveland razširi izključno v interesu Van Sweringens, Cleveland Railway Co. in ostalih železniških družb, ali v splošen dobrobit ljudstva?

Ali naj dovolimo, da privatna električna družba izkorišča ljudstvo, ali naj razvijemo mestno elektrarno v svrhu, da ljudstvo dobiva električno silo in rasvetljava po nižji ceni?

Ali naj dovolimo, da mestna policija še v bodoče služi kot stavkolomna agencija, kar se je dogajalo v sleherni stavki tekem zadnjih let v katerih je nudila vso protekcijo kapitalističnim interesom med tem ko je odprto nastopala proti pravicam delavstva?

Čas je že, da se tem interesom prepreči nadalno prisvajanje ljudskih pravic.

Clevelandska socialistična stranka poziva vse delavstvo, da se otrese politične brezbriznosti katere igra direktno v roko privilegiranih interesov in da nastopi proti kapitalističnim silam, ki vladajo mesto.

V svrhu protekcije delavskih interesov, neglede ako imajo izvor v duševnem ali ročnem delu, se clevelandska socialistična stranka izreka za sledeči program:

1. Za odpravo sistema mestnega upravitelja;
2. Za izvolitev mestnega župana direktno po ljudstvu.
3. Za proporcionalni volilni sistem potom katerega se voli zastopnike v mestno zbornico "at large" (brez wardov ali distriktov) in po političnih strankah in dati vsem strankam in skupinam pravico do prisotnosti v volilnih prostorih za časa glasovanja in štetja glasov.
4. Za brezpogojno uvedbo ustavne garancije o svobodi govora, tiska in zborovanja, ter za neprelomljivost pravic privatnega stanovanja (inviolability of home).
5. Za pravico do strokovne organizacije delavstva in njih kolektivnega pogajanja v vseh mestnik in privatnih podjetjih.
6. Za ljudsko lastništvo vseh javnih naprav, v prvi vrsti cestne železnice; nabavo mestne tovarne-za plin in za povečanje mestne elektrarne kar bo omogočilo proizvodnjo električne sile po zmerni ceni za vse mestno prebivalstvo.
7. Za direktno izvrševanje vseh javnih del po mestu samemu.
8. Nudenje protekcije zadrudnim konzumentom v svrhu njih zavarovanja proti diktatom živčnih trustov in drugih korporacij.
9. Za kar najpopolnejšo protekcijo prebivalstva po mestni vladi proti vsem tovarnam, katere ogrožajo ljudsko zdravje in dobrobit potom raznega iz tovarnen uhajajočega smradu ali dima.

Javne šole.

Izrekamo se odločno proti militarističnim instrukcijam v javnih šolah; smo pa za popolnejšo instrukcijo v telovadbi, za večje in boljše opremljenje telovadnice, ki naj služijo namenu, da se da mladini vse pogoje za zdrav telesni in duševni razvoj.

Izrekamo se za izvolitev direktorja javnih šol direktno po ljudstvu.

Izrekamo se za temeljito preiskavo z ozirom na gradbo in popraviljanje šolskih poslopij v svrhu, da se odpravi tekoča razsispnost in potrata.

ANTON KRISTAN:

AMERIŠKI VTISL.

(Nadaljevanje.)

Ameriški Slovenci imajo tedaj tri dnevnik in en list, ki izhaja petkrat na teden. Napredujeta samo "Prosveta" in "Enakopravnost", ki sta svobodomiselnih glasil, precej protiklerikalni in imata glavni kader naročnikov v jednotah: prva v že omenjeni S.N.P.J., druga pa v "Slovenski svobodomiselnih podporni zvezi", čije organ je.

Tedniki so: "Proletarec", glasilo "Jugoslov. socialistične zveze. Izhaja na 16 straneh v obliki revije. Urejuje ga Frank Zajc, ki je resen in spreten časnikar. "Delavec" je majhen listič na 4 straneh in velja kot glasilo komunistov. Izhaja šele leto dni. — "Glasilo K. S. K. jednote" izhaja 13. leto. Tiska se v Clevelandu za člane Kranjsko-slovenske katoliške jednote v Jolietu. — "Nova doba" je glasilo Jugoslovenske katoliške jednote. Urejuje jo Anton J. Terbovec in se tiska v Clevelandu. — "Vestnik" v Milwaukeeju urejuje Frank Novak, rojak iz Mozirja in je glasilo podporne jednote "Sloga". — "Naš Dom" izdaja newyorški konzorcij, ki mu načeluje in ga financira Hrvat dr. J. Pleše. "Glas Slovenzcev prekmurskih", ki izhaja v Pittsburghu, je glasilo ameriških Prekmurcev. — "Ameriška Domovina" izhaja trikrat na teden v Clevelandu; lastnika sta Lojze Pirc in James Debevec.

Mesečniki so: "Čas" v Clevelandu, ki ga urejuje Fr. Kerže "Ave Maria", ki ga izdajajo frančiškani na "Brezjah" (Lemont, Ill.) blizu Chicaga, "Mladinski list", glasilo mladinskih oddelkov S.N.P.J. v Chicagu. Sedanji urednik je Andrew Kobal, cerkljanski rojak. Do l. 1927 ga je urejeval belokranjski rojak Jacob Zupančič. List vrši velevažno nalogo med našo mladino v Ameriki.

Mladinsko vprašanje.

Slovenska narodna podporna jednota v Chicagu je spoznala da je za Slovence v Ameriki mladinsko vprašanje skoraj najvažnejše. Ulica, šola tovarišija, delavnica mladino amerikanizirajo. Iz mladih Slovencev doraščajo angleški Američani. Starši ne utegnejo paralizirati teh vplivov in ohraniti v mladini vsaj toliko slovenskega duha, kolikor je v danih razmerah sploh mogoče. Pa tudi sami so preveč pod vplivom istih okoliščin. Kaj naj jih ohrani maternemu jeziku? Edinole čitanje slovenskih knjig in časnikov. Zato se je tedaj osnoval "Mladinski list", ki je na pol slovenski, v drugi polovici pa angleški pod imenom "Juvenile". V angleškem delu se opisujejo slovenski kraji in druge zanimivosti. Tu se objavljajo prevodi slovenskih pesmi in povesti ter pouk v slovenščini. Želeti je le, da bi se ta našim rojakom onstran Atlantskega oceana prekorišten list dovolj razširil, postal vsaj štirinajstdnevnik in prinašal kar najbolje gradivo.

Razen klerikalnih listov "Ameriškega Slovenca" in "Ave Marije" ter dr. Plešetovega "Našega Doma", ki se tiskajo v neunijskih tiskarnah, se vsi ostali časniki tiskajo v unijskih tiskarnah. Lastne tiskarne imajo "Glas Naroda", "Enakopravnost" "Ameriška Domovina", "Amerikanski Slovenec" ter SNPJ. — torej imajo naši rojaki v Ameriki 5 tiskarn. Seveda so to skromna podjetja, ki delajo zgolj za lastno potrebo.

Vsebinsko je med dnevniki najboljša "Prosveta". Ima največji uredniški štab in je sploh gmotno najbolj podprta. Uredniki imajo plačo po 50, 48, 42 in 30 dolarjev na teden, t. j. mesečno približno od 8960

—11,200 Din. Uprava je prvovrstna. Vodi jo vipavski rojak Filip Godina, mož izrednih upravnških sposobnosti, ki je hkrati tudi tiskarniški vodja. Kajpak, noben slovenski dnevnik se ne more meriti z dnevniki čeških ali nemških Američanov, kamo-li s samimi ameriškimi dnevniki. Vendar se mi zdi, da se slovenski listi v Ameriki stalno izboljšujejo. Napaka je, da jih je preveč. Ko bi se sorodni sporazumeli med seboj in združili, bi izhajalo manj listov, vendar pa bi bili lahko mnogo boljši in bi čitateljem več nudili. Po mojem prepričanju je problem ameriških slovenskih listov tudi naš jugoslovanski problem, ki ga bo treba resno vzeti v roke in pomagati našim rojakom onstran morja . . .

Ko sem si ogledal naše redakcije in tiskarne ter videl poštvovalnost naših delavskih urednikov in tiste male peščice intelektualcev (n. pr. Vatro Grill), presojam drugače kot poprej ameriške slovenske liste in jih jemljem s precejšnjim respektom v roke. Pionirji so in Jugoslavija jih skoraj da niti ne pozna. Dobro bi bilo, če bi se organizacija slovenskih novinarjev spomnila svojih tovarišev onstran morja — pionirjev slovenskega tiska v naših ameriških kolonijah, navezala ž njimi stike in jim po možnosti pomagala.

V Detroitu.

Henry Ford je znan po širokem svetu kot eden najbogatejših tovarnarjev v Ameriki. Njegovo kraljestvo je v Detroitu, največjem mestu države Michigan. Detroit je ustanovil Antoine Laumat de la Monte Cadillac l. 1701, ker mu je kraj ugajal zaradi trgovine s kožuvinami. K jezeru Erie so namreč prav radi zahajali Indijanci in prinašali kože na prodaj. Pripeljal je tja sto ljudi, ki so si naredili kolibe. Polagoma je nastala naselbina, ki jo je l. 1780 osvojil angleški polkovnik Rogers. V revolucijski vojni je imel Detroit precejšnjo vlogo. V posest ameriške unije je prišel leta 1796. Mesto se je jelo bujno razvijati. Prav posebno pa je pospešil njegov razvoj sloveči Henry Ford, ki je ustanovil v Detroitu svojo veliko avtomobilno industrijo. Njegov razmah se je začel tedaj, ko je razglasil, da plačuje delavcem v svojih tovarnah za osemurni delavnik pet dolarjev. Takrat — niti 15 let še ni minilo — je šlo mesto okrog 400,000 prebivalcev; danes šteje že približno milijon.

Henry Ford je tedaj prav mogočno posegel s svojo ustvarjajočo roko v usodo tega mesta. Fordova tovarna avtomobilov je menda največja na svetu, a še večja od nje je tovarna družbe Ford (oče in sin), ki izdeluje poljedelske stroje, zlasti traktorje. Ta tovarna je mesto zase, ki se imenuje Fordson.

Henry Ford.

O Henryju Fordu sem bil že veliko čital in slišal. Njegovo knjigo "Moje življenje in delo", o kateri trdi Robert Blatsch - Ford, da je najvažnejša knjiga, "iz katere bi morali položiti izpit vsi poslanci in ministri, vsi delodajalci, vsi člani strokovnih organizacij, vsi industrijalci, trgovci in vsi strankarji sploh" in "katero naj bi dvakrat na dan brali v cerkvah, v šolah, v političnih klubih in na borzah" — sem seveda vestno prebral, prav tako tudi razne kritike in polemike o njegovem delovanju. Mož je res zanimiv. Znan je njegov izrek: "Prepovedano je reči 'nemogoče', zakaj kdor se je res izučil svojega rokodelstva, ve, da se mora še veliko učiti, zato gre hrabro naprej in se uči in zopet uči. In tako brez nehanja gleda pred sebe,

promatra, dela nove poizkuse in si ustvarja tisto na strojenje, v katerem je 'vse mogoče'."

Ford je sovražnik tako zvanih organizatorskih genijev. Tudi naslovov ne mara. Sam pravi: "Pravemu šefu ni treba posebnega naslova. Naslovi so zlo, zakaj mnogi ljudje, ki si pridobijo moč in oblast, bi bili prav dobri voditelji, če jim ne bi dali naslova, ki jih napihne in izpremeni v napačne šefe. Kmalu so izgubljeni, ker se jamejo smatrati za previsoke gospode . . ."

Pri Fordu ne sprejemajo na delo ljudi z izpričevali. Nobenega ne vprašajo: Kaj si počenjal dozdaj, kaj delal in kaj bil. . . Nihče ne vprašuje: Ali si dovršil visoko šolo učenosti, univerzo, oziroma, nisi-li morda prišel iz ječe, kjer si dovrševal študije svojega življenja? Ford trdi, da ni še nikdar naletel na človeka, ki bi bil popolnoma pokvarjen.

Obisk v Fordovih tovarnah.

Henryja Forda in njegove tovarne videti iz bližine in se zamisliti nad doživljenim — to je bila moja velika želja . . . Da bi bil bolj pripravljen na Fordov način obratovanja in postopanja, sem si ogledal poprej še nekatere druge večje tovarne avtomobilov in traktorjev. Zlasti traktorji so me zanimali, ker so najboljša pogonska sila skoraj pri vsakem delu. In Fordova tovarna izdelava več kot milijon traktorjev na leto.

V Detroitu nisem bil razočaran. Videl sem več, kakor sem se nadejal. Ob dobri konjunkturi zaposlujejo Fordove tovarne nad 100,000 delavcev. Hodili smo po tovarnah, se vozili na dvigalih iz nadstropja v nadstropje. Prevzela me je želja, da bi se za mesec, dva ali več uvrstil v tisto ogromno verigo nagih teles in poizkusil vse faze človeka, ki ga je vklenil inteligentni kapitalist ter mu odmeril tik-tak njegovega življenja. Spomnil sem se Fordovih gesel, ki jih označuje v omenjeni knjigi, da sta namreč dva bedaka na svetu: milijonar, ki kopiči bogastvo na bogastvo in misli, da dobiva čedalje večjo moč, in revolucionar, ki meni, da bo ozdravil bolno človeško družbo, če bo odvzel bogastvo in ga razdelil med druge. Nisem dal Fordu prav, spoznal sem le, da je Ford izrekel v teh geslih krilate fraze, ki pa jih je treba analizirati vedno le s subjektivnega stališča. Človek, ki ima vsega dovolj, sodi drugače od onega, ki mu vsega manjka in mora dolge ure garati, da si pridobi najnujnejše za življenje.

Fordove tovarne res zaslužijo, da se človek ustavi in si jih ogleda. Organizacija dela, taktika vodstva, razdelitev oddelkov, ogromen obseg, nenavaden način proizvodnje, posebna razsvetljava . . . vse to prevzame gledalca, ki opazuje, a ne vidi tega, kar si želi. Za take tovarne mora imeti človek izvežbano oko.

V razgovoru z vodilnim možmi sem čutil trdno voljo mistra Forda, žigar ime izgovarjajo vsi z velikim spoštovanjem, da nadaljuje svoje nenavadno produkcijsko delo, sloneče na strojni mehanizaciji na kar največji uporabi strojev.

Iz Detroita, v katerem sem se najtežje orientiral, ker me je nekako najbolj zbegalo, smo jo mahnilo preko Kanade, kjer so alkoholne pijače tako rekoč državni monopol, k Niagarskim slapovom. Od najmodernejših in najbolj groznih tovarn smo krenili v divjo prirodo; od občudovanja mogočne volje človeškega črviča k strmenju pred veličastjem prirodne sile, kakor je dotlej še nismo občudovali.

(Dalje prihodnjič.)

GLASOVI IZ NASEGA GIBANJA.

DOPISI.

KLUB ŠT. 1 POŠLJE 4 DELEGATE NA WAUKEGANSKO KONFERENCO J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 je na svoji redni seji 28. oktobra zaključil, da pošlje na konferenco JSZ. v Waukegan, ki se vrši v nedeljo 13. novembra, štiri delegate. Izvoljeni so bili, Frank Alesh, Peter Bernik, Louis Beniger in Vinko Ločniškar.

Ako mogoče, bo na priredbi kluba št. 45, ki se vrši popoldne isti dan v Slov. nar. domu, nastopil tudi pevski zbor "Sava".

Po izčrpanem dnevnem redu je bila otvorjena diskuzija o slovenskem ameriškem časopisju, h kateri je referiral s. Frank Zaitz.

Diskuzije in predavanja bomo imeli v klubu št. 1 vsaki mesec, in sicer po vsaki klubovi seji in pa na posebne datume, ki smo jih določili samo za predavanja. Te bomo imeli po novem letu.

Prvo Molekovo predavanje bo, "Argumenti nasprotnikov evolucije". H. G. Perušek bo predaval o svojih vtisih po zapadu in v Minnesoti. Imeli bomo predavanje o ameriških Srbih, njihovih organizacijah in aktivnostih. Nadalje par zdravniških predavanj.

Klubov pevski zbor "Sava" bo imel svoj jesenski koncert v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ. V nedeljo 29. januarja bo pod avspicijo kluba št. 1 vpriporil waukeganski Samostojni izobraževalni klub v dvorani ČSPS. opereto "Gipsy Rover".

Kot vsako leto, bo imel klub št. 1 Silvestrovo zabavo v dvorani SNPJ. in na nji polnočni program.

Kogar veseli sodelovati pri delu ki ga vrši klub št. 1, ga vabimo na pristop. Pristopnina je 25c in članarina 50c mesečno. — P. O.

KLUB ŠT. 5 J. S. Z. NAPREDUJE.

JOHNSTOWN, PA. — Ni še tako dolgo, ko je bil obnovljen klub št. 5 JSZ.; kmalu, ko je začel poslovati, se je pokazalo, da bo aktiven. Napreduje v aktivnostih in članstvu sicer polagoma, a sigurno. Sedaj ima okrog 25 članov, same take, ki niso novinci v socialistični stvari, namreč take, ki razumejo, čemu so pristopili k socialistični stranki. Med rojaki opažamo za klub in njegovo delo vedno več zanimanja, in iz teh vrstic razvidite, da je Johnstownski okraj, kar se slovenskih naselbin tiče, prebolel povojna leta brezbriznosti in začel pod vodstvom kluba št. 5 z delom, ki obeta dobre sadove.

IZ KANSASA.

V nedeljo 13. novembra ob 1. popoldne se vrši konferenca socialistične stranke države Kansas. To zborovanje bo v City Hall v Pittsburgu.

Govoril bo glavni tajnik stranke s. Wm. H. Henry iz Chicaga, in več drugih govornikov. To konferenco, oziroma shod sklicuje začasni tajnik državne organizacije s. Ross Magill.

Sodrug in somišljeniki, udeležite se jo polnoštevno, da tako pomagamo do boljšega uspeha.—Anton Sutar.

"NJEVOV JUBILEJ" NA WAUKEGANSKEM ODRU.

WAUKEGAN, ILL. — V nedeljo 13. novembra ob 2. popoldne vpripori klub št. 45 JSZ. socialno dramo "Njegov jubilej". Razun igre so na sporedu pevske in glasbene točke ter govori. Po programu bo ples in prosta zabava.

Ta priredba se vrši v korist konference JSZ., ki bo zborovala isti dan. Seja se začne ob devetih popoldne. Zastopani bodo na nji klubi in društva Izobraževalne akcije iz waukeganskega, čikaškega, milwauškega in sheboyganskega okraja.

Igra, kot konferenca, se vrši v Slovenskem narodnem domu.

Vstopnina k popoldanski priredbi je 50c za osebo. Na konferenco so vabljeni tudi ostali člani JSZ. in somišljeniki.

ZANIMANJE ZA VOLITVE IN VOLILNE KAMPANJE.

HERMINIE, PA. — Če bi ljudstvo porabilo svoje zanimanje za javno življenje na voliščih sebi v prid, pa ne bi imeli korupcije, in ne sodnikov, ki izdajajo indžunkšne proti premogarjem in drugim delavcem na stankah. Je vse prav, da kritizirajo, ni pa prav, da ne kritizirajo tako da bi kaj izdalo. Ako bi tisti milijoni, ki glasujejo za kandidate strank katere so odgovorne za korupcijo, vojne in druge socialne nadloge, glasovali za svoje kandidate in s tem zase, pa jim ne bi bilo treba pritožb proti krivicam, ki se jim gode, ker bi bile odpravljene. Nima smisla zvoniti potem ko ti je toča že pobila; ljudstvo je krivo, kajti ljudstvo je tisto ki daje moč stranki Mellona in Morgana. Novembra bomo imeli zopet volitve in priliko imamo, da glasujemo za svoje interese ali pa proti njim. Vsak delavec naj to dobro premisli, pa bo gotovo zaključil, da je njegovo mesto v socialistični stranki. — A. Z.

PREVEČ VZRUJAVANJA RADI PAR BESED.

SOUTH FORK, PA. — Ko sem se v soboto 15. oktobra oglašil pri Jakobu Rupretu, da poravnám assessment, se mi je nekoliko nasmejal in rekel v šali: "So te 'sfiksali' St. Michaelčanje, kaj?" Nisem prav vedel kaj misli, pa mi je pokazal "Novo Dobo" z dne 5. oktobra, v kateri je dopis iz Krayna s podpisom Antona Taužlja.

Dogodilo se je, da je nas prilika prinesla skupaj, in tam smo govorili, ampak ne toliko in tako dolgo, da bi bilo vredno te polemike v listih. Dopisnik pravi, da smo imeli razgovor celo uro. Ta ura pa je bila precej minut krajša. Graja tudi "Proletarca", ker priobčuje dopise kakor je bil moj predzadnji. Mar ni priobčil Proletarec tudi njegovega, v katerem mi odgovarja? Če da obema prostor, ali ima kakšen vzrok, da se pritožuje?

Nisem razdirač in ne bom. Niti ne verujem v taktiko, ki prinaša med nas neslogo. Imam pa svoja mnenja in svoje prepričanje, ki se ga držim in zagovarjam kar se meni zdi pravilno.

Citira me, ko sem dejal, da sem bil nekoč sam član jednote radi katere sedaj ta prepir. Dostavlja, da nisem povedal, čemu sem jo pustil; "ali sem častno od-

stopil, ali so me pognali iz društva in jednote proti kateri zdaj rujem?"

V pojasnilo sledeče: Bil sem njen član okrog sedem let. Škode ji nisem napravil. Podpore od nje sem prejel \$27 l. 1920, ko sem ležal bolan. Zagrabila me je epidemija influence, žena in novorojeno dete sta pa ležala na mrtvaškem odru. Ti udarci so me pripravili, da sem docela zapustil katolicizem.

V organiziranju St. Michaela v unijo in politično jaz nisem imel sreče. Morda jo bo imel prijatelj T. več. Kaj, ko bi poskusil? Jaz mu bom dal vse priznanje za delo, pa če se mu cilj že posreči ali ne. Glavno je, da človek poskusi.

Današnji časi so resni in potrebna nam je sloga. Če se skregamo, to lahko popravimo, ako smo res za napredek. Z nadaljevanjem v listih bi kreg le še poostriili. Bodimo drug napram drugemu pravični, in vsakdo naj se v polemiki drži resnice, pa bo prav.

Kompanija na Ehrenfieldu, Pa., ima najete po-bojnice blizu 14 dni; teh je okrog 35, stavkokazov pa sedaj ko to pišem še ni. Tudi šest bosov se je odzvalo pozivu na stavko. Prvi dan, ko so bile poslane stavkovne straže, da izvojujejo popolno stavko, je nastalo malo rabuke in dva so pretepli. Od tedaj je mirno. V boju smo z namenom, da zmagamo. Za zmago potrebujemo pogum in vztrajnost.

Henrik Pečarič.

DRUŠTVO "COLUMBINE" OSTANE IN BO RASTLO.

PUEBLO, COLO. — Pravijo, da je 13 nesrečna številka. V zgodovini mladinskega angleško poslujočega društva "Columbine" št. 577 SNPJ. pa bo značila ohranitev življenja in prerojenje.

Kot večina ostalih angleško poslujočih društev SNPJ. in drugih, se je tudi to ustanovilo iz krogov tu rojenih članov slovensko poslujočega društva. Pristopilo je tudi nekaj novih. Člani "Orla" so obljubili iti društvu naše mladine v vseh ozirih na roko, kajti mladim ljudem je treba navodil, tolmačiti pravila in jim pojasniti to in ono. Tudi gmotna podpora za vzdrževanje društva je bila potrebna, in "Orel" jo je dal. Dne 1. maja je "Orel" vprizoril dramo "Hrbtenico" in potem je bila veselica. Sodelovalo je tudi društvo "Columbine". Če se prav spominjam, je dobilo vsako polovico prebitka.

V ostalem pa je bilo dr. "Columbine" prepuščeno največ samemu sebi. Le par članov drugega društva, ki so delovali da se je ustanovila, so hodili na njene seje in jo tu in tam bodrili. A pravega življenja le ni bilo. Mladina še ni bila izvežbana za naše društveno življenje, mi pa jo nismo znali pridobiti. Ona hoče predvsem zabave, kajti to je v naravi mladine. Mi pa, namesto da bi zgradili gotove običaje za prirejanje ožjih zabav ter jo tako priklenili na društvo, smo to zanemarili ter ostali pri naših starih navadah, ki so: siliti otroke v cerkev, v katoliško šolo, in v "šov". V "šov" gredo sami radi, da jim le daš za vstopnino. Ko pravim "mi", mislim nas vse kot celoto, in ne posameznikov. Eni smo imeli najboljše namene, ali v splošnem smo bili brezbrizni. Veliko nam škoduje dejstvo, da nimamo skupne dvorane, svojega doma, ki bi služil za zbirališče in družabni centrum.

Vsled nezanimanja in pa vsled težkoč za odbornike pri mladinskem društvu (ki se jih je od decembra naprej zelo težko dobilo), je prišlo končno na dnevni red vprašanje: 1. Ali se dr. "Columbine" ojača tako,

da bo hotelo živeti in napredovati? 2. Ali se ga razpusti, člani ter članice pa naj prestopijo k "Orlu"?

Dne 13. oktobra se je odločevalo.

Oba vprašanja sta imela zagovornike in oboji so nastopali v debatah na seji. Frank Pechnik je vodil skupino, ki je zagovarjala razpust mladinskega društva in pridruženje članov k "Orlu", a njen nazor ni bil osvojen, kajti mladina sama je končno uvidela, da je v njenem interesu in v interesu staršev, ako angleško poslujoča društva procvitajo in se večajo v številu članstva in društev.

Predsednica društva je morala včasih posvariti kakega starejšega člana bratskega društva, da naj se bolj drži reda, kajti skupina ki je delovala za ukinjenje je bila posebno zgovorna. Ko je dala članstvu društva mladine na glasovanje: Ali ste za razpust društva? so vstali samo trije. Za predlog, da se društvo obdrži, jih je glasovalo osem. Ko se je debata obnovila radi odborniških mest, sta šla prej označena vprašanje zopet na glasovanje, in to pot so vstali vsi ter se izrekli za obstanek "Columbine". Nato so izvolili izmed sebe predsednico in tajnika. Za predsednico je izvoljena pogumna 17-letna Olga Vivoda, za tajnika pa Frank Boltezar mlajši.

Olga in Frank, ter ostali člani in članice društva "Columbine", videli ste, kako pihajo vetrovi, in izrekli ste se, da boste vodili svojo ladjo, svoje društvo ki ima lepo ime planinske rože, varno po poti napredka. Vsi, ki želimo, da ste med nami, v naši organizaciji in da jo polagoma osvojite ter jo ohranite nam in sebi, smo z vami! — *Radio.*

SLOVENSKI RUDARJI USTANAVLJAJO RUDNIŠKO DRUŽBO.

(Sledeči dopis priobčujemo, ker prihaja od rojaka, ki je dolgoleten rudar. S prospektanjem se peča 20 let. Ves čas je trdo delal. Ta uvod seveda ne pomeni, da mi komu priporočamo, naj sledi predlogu dopisnika, pač pa svetujemo vsakemu, ki se bi za njegov predlog interesiral, da si stvar ogleda in preudari, ako je izvedljiva. On sam priporoča vsakemu, da pride tja za osebni dogovor.)

PIONEERVILLE, IDAHO. — Boise Basin leži na najjužnejšem delu na meji Idaho Batholith Formation-a, kjer se nahajajo zlate žile (gold veins) in zlato-pralnice (placer mines).

O zlatu v teh krajih je prvič sporočil neki Indijanec rodu Bannock Mosesu Splawnu l. 1861. Par let pozneje je bilo tu že do 20,000 zlatoiskalcev, kajti tedaj je ameriški svet drl na zapad, da najde zlata in obogati. Nabrali so tukaj, kot pravijo rekordi, ogromno zlata, a draginja je bila neznosna. Vreča moke je stala \$50, kar je bilo tedaj veliko več kot danes. Za funt slanine so računali dolar. Rekordi pravijo, da so dobili zlata dosedaj samo iz placer mines za okrog 50 do 60 milijonov.

Jaz sem se naselil tukaj v začetku svetovne vojne in sem bil edini Slovenec. Ni prijetno biti med samimi tujci, posebno pa ni bilo v vojnem času. Ali prebirati si ne moremo dosti, kajti ostati je treba tam kjer človek pričakuje, da bo imel gospodarsko najboljši obstanek. Delal sem v tukajšnjem rudniku, si nekaj prihranil in začel prospektati (vzel kos sveta in se lotil iskati rudo). V začetku mi sreča ni bila mila, a sem vztrajal. Šele l. 1924 sem zadel na žilo zlate in srebrne rude, in izgledalo je, da se bo odkritje izplačalo brez velikih izdatkov, oziroma kapitala. Ne mislite, da sem čez noč iz obogatel, in da komu drugemu

obljubujem obogatitje preko noči. Kajti najti je ena, izkopati ter spraviti na površje pa druga stvar. Sredstva so sredstva, jaz pa sem tedaj imel le najdbo rude, um in dve roki. Že v začetku sem vzel v delo in kompanijo dva tovariša, in vsi trije smo se pogodili, da so naše pravice enake in da lastujemo vsaki eno tretjino. V teku časa smo naravnili vseh rovov v dolžini tri milje, 800 nog predorov (tunelov), zgradili smo potrebna poslopja, kot kovačnico, skladišče za rudo in za potrebni les, in hišo, v kateri stanujemo. Počistili smo nekaj zemlje, na kateri pridelujemo zelenjavo, napeljali smo si vodo, nakupili orodja, konje, vozove, smodnik in nebroj drugih stvari, ki so potrebne za obrat rudnika.

Do sedaj smo prejeli za rudo nekaj nad \$5,000, in iz te vsote smo si nabavili vse omenjeno. Zase smo porabili le kolikor je bilo potrebno za obleko in prehrano. Ta ruda, ki smo jo poslali v topilnico v bližini Salt Lake City, Utah, je varirala od \$60 do \$284 tona. Mi pa imamo mnogo rude, ki predstavlja vrednost \$5 do \$6 tona. Ako pošljemo to v šmelco v Utah, ne bi imeli drugega kakor delo, kajti prevoz bi prišel predrag. Vслед tega imajo večji kovinski rudniki mline in spiralnice, ki izločijo kamen in pridržje le rudo. Tako jim ni treba pošiljati v topilnice ogromne količine kamna, ampak le izprano rudo. To jesen smo ustanovili delniško družbo in jo inkorporirali, delnic pa mislimo prodati toliko, da dobimo sredstva za mlin (ore mill). Ako kakega rojaka zanima naš projekt, naj se obrne pisмено ali osebno na Louis Painicha ali Jos. Gornicka, Pioneerville, Idaho.

Najbolj bi nas veselilo, če nas obiščete osebno in se prepričate sami. Mi bi radi ohranili in operirali rudnik v posesti delavcev ki ga lastujemo, oziroma ga bomo lastovali z onimi, ki se nam še pridružijo. Če bi ga prodali, dobimo pač kolikor bi velika kompanija ponudila in tudi nekaj deleža nam bi prepustila, toda trudili smo se predolgo, da bi dali bogati kompaniji naše sadove. Na zapadu je mnogo izvežbanih slovenskih rudarjev, ki so delali, oziroma delajo v Coloradu, Utah, Montani, Californiji itd. Ako morete, stopite z nami v zvezo in v delo. Ruda, kot rečeno, je tukaj, rabimo pa mlin. Tisti, ki nam bodo pomagali izvesti načrt, bodo pomagali nam in sebi do samostojnosti.

Louis Painich, Pioneerville, Idaho.

ZAHVALA PRIJATELJEM.

Podpisana se iskreno zahvaljujeva vsem, ki so nama aranžirali prijateljski iznenadni sestanek (surprise party) v petek 25. oktobra zvečer po vaji pevskega zbora "Sava" v spodnji dvorani SNPJ., in enako za lepo darilo. Bilo je na mizah vsega in mnogo, za kar gre zasluga prijateljicam, ki so pomagale, izvršile delo in prispevale. Moškim pa gre priznanje, da niso pozabili na žejne.

Med nami je ostal tudi "Savin" zborovodja A. M. Hess, in pomagal, da je bila družba čimboljše razpoložena. Dirigiral je zboru v petju "Marseljeze" in v par drugih nastopih. Hvala njemu in zboru "Sava".

Posebno se zahvaljujeva ge. Molekovi, Novakovi in vsem, ki so stvar tako fino aranžirale, da sva bila res iznenadena. Razveselile so naju tudi čestitke in nagovori pod vodstvom D. J. Lotriča.

To je bila za naju resnična "surprise party", in vsem, ki so se jo udeležili ter pripomogli, da se je vršila, lepa hvala.—*Andrew in Anna Miško, Chicago, Illinois.*

Debata v Koromandiji

Kozma Teleban.

Tisti čas se je dogodilo, da so se v Koromandiji zelo sprli, ker so dognali, da je nekje na svetu ena kapitalistična banka, ki je imela razun tega tudi to slabost, da ji je načeljeval večkratni milijonar. In dognali so, da ta banka silno izkorišča proletarijat. In nadalje so odkrili, da odira tudi kmete, — da je prava nesreča za tisto nesrečno deželo.

V Koromandiji pa je med drugimi tudi organizacija, ki je sklenila, da bo tisti banki pomagala odirati delavce in kmete. Ljudstvo je izvedelo za ta zločinski naklep, in takoj so se začele priprave za revolucijo. V Koromandiji je narod civiliziran in ne veruje v orožje. Veruje pa v moč jezika. In tako se je začela silna besedna vojska. Besede so švigale ter pretresale ozračje in rezale tabakov dim. Uredniki so pisali noč in dan in pisalni stroji so ropotali kot še nikoli.

In se je še dogodilo, da je rekel nekdo: Imejmo debato, da bova samo dva govorila, drugi pa se boste med tem odpočili, poslušali in premišljevali ter nato sodili v svojih društvih.

Modri ljudje v Koromandiji so poslušali in rekli: Sprejememo, ampak to ne gre, da bi samo dva govorila, in nekateri so svetovali, naj bi bili vsaj štirje. Prišli so skupaj zastopniki naroda in se dolgo in burno posvetovali. Debatirali so vse križem pozno v noč, in potem zaključili, da ne morejo ničesar zaključiti.

Zopet se prišli skupaj, in zopet so debatirali vse križem.

Eni so rekli: Govorita naj dva! Drugi pa so vpili: govore naj štirje. In je rekel nekdo: "Debata je to, če tisti, s katerim mi nismo, debatira tako, kakor mi hočemo." Vsi, ki so bili na njegovi strani, so modro prikimali in na glas pritrjevali: "Da, tako je, debatirati mora z našim predstavnikom natančno tako, kakor mi hočemo."

Drugi so se silno čudili njihovi modrosti in rekli: "To ni debata, kajti kar zahtevate vi, je kapitulacija!" In modri z one strani so vprašali: "Kaj je to?" Pojasnili so jim, in zopet so debatirali vse križem, kajti velika je svoboda govora in demokracija v Koromandiji. Ko so bili že vsi trudni, so zaključili, da ne morejo ničesar zaključiti, in so se razpustili, kajti bilo je polnoči.

POSEBNE ZNAMKE V POMOČ STRANKINIM AKTIVNOSTIM.

Eksekutiva socialistične stranke je sklenila na svoji seji meseca oktobra v Detroitu izdati posebne članske znamke, vsaka dolar, ki bi pomagale pokrivati agitacijske izdatke in ob enem "American Appeal". Vsak klub jih dobi od tajnika državne organizacije.

Te znamke so *PROSTOVOLJNE*. Vzamejo naj jih le tisti člani ter članice, ki morejo in hočejo. Socialistična stranka nima milijonarjev. Nima bogatašev, ki bi prispevali po tisočakah v njene kampanjske fonde. Ona je delavska stranka, in zbira med delavci po kvodrih in dolarjih. Če bi prispevali vsi, bi bila močna, ker bi tedaj bilo jasno, da so delavci z njo in ZASE. A večinoma so še v taboru kapitalizma, ker so zavedeni. Naša naloga je, da jih izvlečemo iz nevednosti.

Posebne dolarske znamke so izdane v spomin prve obletnice smrti Eugena V. Debsa in v spomin 72. obletnice njegovega rojstva, ki bo 5. novembra. Njih-

hov namen seveda je, dobiti sredstva. Stranka apelira, da vsakdo, ki more, vzame to znamko. Vsa vsota, ki se jo dobi zanje, je namenjena agitaciji. Deli pa se jo sledeče: ena četrtina okrajni organizaciji (lokalu), to je, od vsake znamke pridrži ta, oziroma, ako jo ni, klub, 25c za agitacijo v svojem delokrogu; eno četrtina dobi državna organizacija, eno stranka, in eno "American Appeal".

Listu v podporo.

XXIV. Izkaz.

Forest City, Pa.: Frank Rataic, nabral na veselici dr. št. 513, SNPJ., Scranton, Pa. \$4.25.

Park Hill, Pa.: Adolph Krašna \$1.00.

Nokomis, Ill.: Lucas Groser, \$1.00.

Pueblo, Col.: Frank Starc, 50c.

Farrell, Pa.: Frank Kramar 50c, Jos. Kramar 25c, skupaj 75c.

Kenosha, Wis.: Frank Žerovec \$1.20, Neimenovani \$1. Skupaj \$2.20.

Canonsburg, Pa.: John Kern \$1.00.

Chicago, Ill.: Leo Meden \$1, Frank Reich 80c, John Vitez 25c, Anton Medved 50c. Skupaj \$2.55.

Gowanda, N. Y.: James Dekleva 25c.

Gross, Kans.: Iz Konferenčne blagajne \$8, nabrano na seji konference med udeležniki \$5. Skupaj \$13.

No. Chicago, Ill.: Jacob Mesec \$1.00.

Bon Air, Pa.: Ig. Groznik 25c.

Aliquippa, Pa.: Iz neimenovanega sklada \$5; Geo Smrekar \$2.40; po \$1: Louis Gerzelj, Frank Strubelj, Bartol Yerant, Martin Habich; po 50c: John Sivec, Steve Ogrizek, Anton Groznik, John Čopič in Anton Antončič; Joseph Lampe, 25c, skupaj \$14.15. (Poslal Geo Smrekar.)

Sugarite, N. Mex.: Louis Kopriva \$2; po \$1: Frank Lukančič in Anton Valenčič; Neimenovan 50c, skupaj \$4.50. (Poslal L. Kopriva.)

Chicago, Ill.: Joseph Boncha \$1.00.

Sheldon, Wis.: Po \$1: Ignatz Kolar in Joseph Valenčič; po 50c: Frank Jurkič, Joseph Kočevar in Joseph Plahuta, skupaj \$3.50. (Poslal Ignatz Kolar.)

Detroit, Mich.: Anton Semec \$2.; po \$1: Lovrence Sluga in Louis Urban; Frank Oblak 50c; po 25c: John Selišnik, Frank Smerdu, Joe Aubel in Martin Mentony, skupaj \$5.50. (Nabral na veselici dr. št. 564, SNPJ. Anton Jurca.)

Chicago, Ill.: Dr. št. 86, SNPJ. \$15.00.

Latrobe, Pa.: Po \$1: Vincent Resnik in John Fradel; John Resnik 50c; po 25c: Frank Novak, Anton Lamovske, Anton Troha, Jack Anci, Mike Pisl, Louis Planinšek, Joe Stikel, Joe Arh, Frank Klopčar in John Vales; po 10c: Neimenovan in Joseph Žabkar. Skupaj \$5.20. (Nabrala na veselici dr. št. 318, SNPJ. v Pipetownu Vincent Resnik in John Fradel.)

Johnstown, Pa.: John Kobal nabral v veseli družbi \$5.30.

West Frankfort, Ill.: Frank Jesch \$1.00.

Skupaj v tem izkazu \$82.90. Prejšnji izkaz \$545.60, skupaj \$628.50.

Naročite si knjige.

Proletarčeva knjigarna ima veliko zalogo raznih knjig. Naročite si jih! Cenik knjig je priložen v tej številki.

Milwauški Slovenci v politiki.

Milwauški Slovenci so političen faktor najbolj v petem wardu (okraju), kjer jih živi največ in tvorijo več ali manj kompaktno naselbino. Od zadnjih občinskih volitev ga je zastopal v občinskem svetu alderman Collins, in tudi pred njim ga je zastopal socialistični alderman, ki pa je umrl pred potekom termina, in na njegovo željo je župan Hoan za nepotekli čas imenoval Collinsa. Tako je ta prišel v občinski svet, začel se je več zanimati za socialistično organizacijo in potem je bil največ po zaslugi slovenskih socialistov nominiran za aldermanskega kandidata in tudi izvoljen. Po zatrdilu strankinega vodstva v Milwaukeeju pa se on ni zadržal kot bi se moral, in njegovo delovanje ni bilo v soglasju s socialistično taktiko in načeli. Vsled tega je bil izključen iz stranke. Ker pa ima Collins, oziroma je imel, med Slovenci v petem okraju mnogo prijateljev, in to tudi med člani kluba št. 37, se je vršilo precej razprav, v katerih so se posebno nekateri člani imenovanega kluba izražali proti izključitvi. A večina je sklep centralne organizacije potrdila.

Sedaj se mesto pripravlja za prihodnje volitve. Treba je bilo nominirati kandidata tudi v petem okraju, in slovenski socialisti, zbrani na klubovi seji, so smatrali, da imajo sedaj priliko, da nastopi njihov kandidat, seveda, ako dobi nominacijo na skupni seji socialistov petega okraja. Klub št. 37 je nominiral s. Frank Ermenca, po poklicu pogrebnik, ki je znan v javnem življenju naselbine in tudi v mestu v splošnem. Mnogi zunanji rojaki se ga lahko spominjajo s konvencij. Bil je tudi delegat na waukeganski konvenciji SNPJ. Priliko, da pride na površje njihov kandidat, so imeli tudi pri zadnjih volitvah, a izrabili jo niso.

O nominacijski seji soc. organizacije v petem okraju poroča "Vestnik" z dne 27. oktobra sledeče:

"George Tews, ki je bil izvoljen pri zadnjih volitvah v postavodajno državo Wisconsin kot poslanec, je bil imenovan kot kandidat za aldermana za peti ward na skupni seji slovenskega socialističnega kluba in članov angleškega kluba petega warda. Slovenski klub je imenoval na svoji seji rojaka Frank Ermenca (pogrebniča) kot kandidata in obenem se je določilo, da se vrši skupna seja obeh klubov zaradi imenovanja kandidata. Ker je bil imenovan Tews, dasi so bili Slovenci na tej seji v večini, je vzbudilo mnogo prerekanja, ker izmed dvajsetih rojakov na seji jih je glasovalo samo devet za Ermenca, medtem ko trije navzoči Slovenci niso mogli glasovati, ker stanujejo v drugih wardih. Da so rojaki glasovali za Tewsja je bilo krivo, ker so se bal, da bi v slučaju poraza dolžili potem nas, da smo istega zakrivili, češ, ako bi kandidiral domačin, bi bil izvoljen. V tem argumentu je precej resnice, toda vprašanje je če ni tukaj prišla zopet v poštev naša bolesta skromnost. Vprašanje je seveda, če bo nastopil kot neodvisen kandidat tudi sedanji alderman Collins; v tem slučaju bi bila izvolitev rojaka Ermenca precej gotova, v drugem slučaju pa dvomljiva. Za nas Jugoslovane je slabo to, ker nimamo nikakega seznama naših volilcev. Tukaj je potrebno, da bi se žrtvovalo nekaj denarja ter popisalo vse družine. Na ta način bi se dognalo koliko volilcev in volilk imamo v tem wardu, koliko jih je registriranih in koliko ne, ter tako omogočilo uspešno agitacijo."

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

"Kalendar Novi Svijet" letnik 1928, izdal in založil Jugoslavenski prosvjetni Savez, Chicago, Ill. Cena 50c. Ista organizacija izdaja tudi tednik "Novi Svijet"; oboje urejuje Teodor Cvetkov. Izmed člankov, pesmi in črtic v koledarju omenjamo: "Nauka je najveća poluga napretka" (T. Cvetkov); "Uhoda" (Alphonse Daudet); "Blagoslov i rad" (Anton Vidoš); "Skiti" (pesem, Aleksander Blok); "U jednom podkrovlju" (Edmondo de Amicis); "Kulturna uloga Jugoslav. Prosvjetnog Saveza u Americi" (L. Ursić); "Kako rade danes električne centrale" (A. J. Božić); "Majka" (Josip Rukavina); "O jeziku Arijata" (Dr. F. Preveden); "Rusija" (pesem, Aleksander Blok); "Najbliži susjed zemlje u vsemiru"; "Tri velikana francuske revolucije" (Dr. Alfred Adler); "Za bolji odgoj i život" (Anton Klobučar); "Zrak" (pesem, Ludmila Korade); "Servetus, veliki mučenik za slobodu i pravicu"; "Knjižnice u sovjetskoj Rusiji". — Razun teh vsebuje mnogo drugih člankov, podatkov, pesmi, lepe slike in ilustracije.

Naroča se: Novi Svijet, 1345 W. 18th St., Chicago, Illinois.

"Čas", oktoberska številka, vsebuje: Mrzlo jutro, pesem, Frank Kerže; Meglica, Fr. Kerže; Življenje v ročem pasu; Med Bušmani (po C. E. Cadle-ju); O naši domovini, Fr. Kerže; Rusko življenje (V. Sheehan. F. K.); Kdo večkrat zmaga? — Razvoj v rastlinstvu; Kako vpliva radio; Kadar glava boli; Gospodinjski del (v prilogi, urejuje Mrs. Kerže). Naslov "Časa": 1142 Dallas Rd. N. E., Cleveland, O.

Osma-deveta številka revije "Domači Prijatelj", ki izhaja v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 24, ima sledečo vsebino: Dobri Peter (Ant. Adamič); Ecce homo (Mirko Kragelj); Majda (Gustav Strniša); Hmeljarji (Danilo Gorinšek); Ne misli, draga, da midva . . . (Radivoj Rehar); Odkod zlo (S. B.); Med dopustom (B. Podgoršek); Vojne posledice (Fr. Rojec); Črna duša (Slavoj Bolhar); O Slovencih v Americi (Anton Kristan); Vdovi (V. M. Dorošević); Jaz (Mirko Kragelj); Od volkodlaka do cesarja. Iz Rubensovega življenja (-ik); O melioracijah (Dr. Milan Kostić); Plastično slikanje na blago (Prof. Saša Šantel); Širom sveta. Tehnika. Praktični nasveti. Smešnice.

"Radnički pokret" je danes menda edina socialistična revija v Jugoslaviji. Izhaja v Sarajevu v srbohrvatskem jeziku in je tiskana v latinici in cirilici. Urejevana je dobro in prinaša članke ter razprave, ki bi delale čast vsaki reviji. Naročnina je 60 dinarjev na leto, za inozemstvo 120 dinarjev. Naslov: "Radnički Pokret", Radnički dom, Sarajevo, Jugoslavia.

V septemberski številki razpravlja Dragiša Lapčević o prošlih skupščinskih volitvah; Engelbert Graf ima članek "Jadran kao geopolitički problem"; "Pravci i struje u ruskoj komunističkoj partiji" je članek, ki ga je spisal Dr. Mojsija Zon. Razun teh vsebuje 10 drugih člankov in razprav od raznih sotrudnikov.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

V pojasnilo. — Dopisi, "Zanimanje za volitve in volilne kampanje", "Preveč vzružavanja radi par besed", "Društvo 'Columbine' ostane in bo rastle", in "Slovenski rudarji ustanavljajo rudniško družbo" so bili namenjeni za priobčitev v "Proletarcu" prošli teden, a ni bilo prostora. Isto velja za poročilo o koncertu "Lire". — Nam je žal, a ni pomoči, dokler ne bo list večji. Prosimo vse, da nam zakasnitev oprostite.

A. V., Chicago. — V prihodnji številki.

Prispevateljem "Vščipcev". — Kar ni v tej, bo v prihodnji izdaji. — Prejeli smo več dobrih prispevkov, in par jih je brez podpisa. Vsakdo naj pošlje, ako rabi psevdonom, tudi svoje pravo ime in pojasnila na opazke. Ostalim. — Bo priobčeno prihodnji teden.

Dopisnikom. — Poročajte ko hitro mogoče, o shodih, igrah, konferencah in drugih aktivnostih v naselbinah. Ne čakajte dneve, kajti to lahko zadrži priobčitev 14 dni in več.

"Proletarec" priobčuje med drugimi tudi članke in dopise, ki se tičejo raznih slovenskih in drugih jugoslovanskih ustanov, in naravno, da so nekateri pisani kritično. Ker pa je nam na tem, da se v vsaki zadevi in v vsakem vprašanju čujejo vsa mnenja, je ta list otvorjen vsakemu, ki hoče in more argumentirati RAZUMNO ter v mejah resnice.

Nikomur, ki mu je za resnico, se torej ni treba zatekati v DRUGE liste, kadar hoče ODGOVARJATI na kak članek ali dopis v "PROLETARCU".

Kadar ima vaše društvo ali klub uredbo, oglašajte jo v "Proletarcu".

Slavnost petnajstletnice društva "VENERA" št. 192, S. N. P. J., MILWAUKEE, WIS.

v nedeljo 6. novembra ob 2. popoldne
S. Side Turn Hall, 471 National Ave.

ZVEČER OB 8. IGRA

"KMEČKA OSVETA"

Na sporedu tudi govori in druge točke. Igra Heimov orkester.

Na to slavnost vabi vas vse ODBOR.

NAŠI ODRI.

“Hrbtenica” na conemaugh-škem odru.

V bližnji okolici Johnstowna v Pennsylvaniji sta dve slovenski dvorani, prikladni za dramske predstave: ena je v Conemaughu in druga v Moxhamu, obe slovenski in delavski. V soboto 22. oktobra je bila v prvi vprizorjena drama “Hrbtenica”. Njen avtor Ivan Molek, ameriško-slovenski Ivan Cankar, se najbrž ni zavedal, kako globoko bo posegel s to dramo v dušo našega naroda. Napisal je dramo, ki slika realno življenje naših rudarjev, bilo v družinskih zadevah, v veselju in žalosti, v stavkah in v “normalnih razmerah”. Pokazal je vse tipe, ki jih je imel naš “boarding house”, na tako priprost način, kakor so ti tipi priprosti. “Hrbtenica” je ob enem agitacijska igra za SNPJ., kateri dela vso čast in ji je v ponos, kajti ta drama ni prazna reklama, pač pa oglašuje ideale, načela in program SNPJ. In ob enem kaže vplive nazadnjaštva, pogubnost stavkokaštva, moč dobrega časopisja in agitira za unijo.

“Hrbtenica” je torej igra, ki je vredna, da jo imenujemo dobro dramsko delo. Drugo je seveda, da se jo tudi dobro igra, kajti če je vprizoritev slaba, je za avdijenco tudi igra slaba, ker jim je prikazano tako, da ne napravi nanjo nikakega vtisa.

V Conemaughu je bila igrana dobro in veliko boljše kot je marsikdo pričakoval. Mene so igralci in igralkice presenetile. “Hrbtenico” sem videl že parkrat prej in sem igranje lahko primerjal. Vprizoritev je oskrbelo Slovensko pevsko in izobraževalno društvo “Bled”, in igrala je tu rojena mladina, kar še posebno veseli johnstownske Slovence. Režijo je imel Mr. Negrašek. “Kako more tu rojena slovenska mladina igrati v dramih, kot je ‘Hrbtenica’,” bi morda kdo vprašal. Lahko, če se nauči in ako zna. Naša se je naučila in da je sposobna vprizoriti take igre, je pokazala s predstavo. Ne rečem, da je bilo igranje brez hib. Te znajo kritiki izslediti tudi med profesionalnimi igralci, in če jih delajo oni, tudi med diletanti niso redkost. Glavno za diletantski oder pa je: dober režiser, igralci in igralkice morajo znati vloge, in vedeti morajo, kaj predstavljajo, kaj igrajo. Če je tem pogojem udovoljeno, lahko rečemo, da je predstava dobra, neglede na hibe, ki se v pojavijo pri tem ali onemu. Prej imenovano društvo “Bled” deluje na prosvetnem polju že dolgo. Kdor je zasledoval naš tisk pred dvajsetimi leti in do sedaj, mu je to znano. Prvotno so bili v njemu priseljeni rojaki, danes pa mu daje življensko silo naša tu rojena mladina. Izmed prejšnjih so se eni utrudili, in enih ni več. Delo, ki so ga izvršili, pa ni bilo zamanj, čemur je dokaz že to, da ga nadaljuje njihova — mladina! Dasi nimamo slovenske šole, ne poučevanja v slovenščini, jo marsikdo izmed tukajšnjih mladih Slovencev govori lepše kot pa oni, ki smo se priselili sem iz Slovenije. To tudi pojasni, zakaj naša mladina lahko nastopa na odru v slovenskem jeziku.

Da se povrnem k vprizoritvi “Hrbtenice”. Starega “boarding-bossa” Seljana je igral Tony Urbas, Jr., star 22 let. Ali je mogoče, da bi tako mlad fant mogel biti uspešen v vlogi Seljana? Mladi Urbas je bil.

Maskiran je bil dobro, igral pa je kakor zahteva vloga. Vseskozi si je ohranil zavest, da je Seljan in nič drugega, ter ga je igral prepričevalno. Mrs. Spendal v vlogi njegove žene Kati je igrala zelo dobro, enkrat pa ji je ušel smeh ko bi ji ne smel. Igralci se morajo kontrolirati, neglede kako buči smeh v dvorani. Njuno ljubko hčerko Rozi je igrala Miss J. Urbas. Napravila je najboljši vtis. Vloga je težka, in rešila jo je v zadovoljstvo vsch. Njun sinček Tonček, da ga vidite, kako z zanosom je nastopil! Igral ga je Robert Travnik. Vlogo Dvorška, tega agitatorja, ki le čita in misli ter želi svojim tovarišem in delavstvu sploh samo dobro, je imel Frank Jančar. Žagarja je igral Louis Rovanešek, Bingeljna Joseph Culjkar, Kopitarja Tomo Bricelj (sin ustanovitelja “Bleda” in nekdanjega gl. odbornika SNPJ. Josipa Bricla), Cajzarja Josip Rolih (težka vloga, dobro rešena), vlogo Luce je imela Pauline Travnik, kateri smo se tudi čudili, kajti tako mlada, pa je igrala kot da je oder njen dom. “Hrbtenica” ima tudi pristnega “kranjskega harmonikarja”; njegovo vlogo je imel Josip Zupančič. Dobro igral, dobro napravil. Vlogo delovodje Dugana je imel Tone Rovanešek.

Udeležba je bila povoljna, a pričakovati bi bilo boljše. Mogoče so precej krive skrajno slabe delavske razmere, in radi njih trpe tudi najkoristnejše prireditve. — A. V.

KONCERT PEVSKEGA ZBORA “LIRA”.

V nedeljo 23. oktobra popoldne je imelo pevsko društvo “Lira” v Chicagu svoj običajni jesenski koncert, ki se je vršil v dvorani SNPJ. Imela jih je v času od kar obstoji že mnogo.

Pozdravni govor je imel Jos. Steblay. “Lira” je

Zadružna Banka v Ljubljani

se priporoča rojakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Hranilne vloge obrestuje

nevezane po 5%

vezane po 7%

Njene ameriške zveze so:

- 1.) S.N.P.J. v Chicagu.
- 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., West Jackson Blvd.
- 3.) Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York.
- 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Za račun Zadružne banke v Ljubljani (Jugoslavija)

Zadružni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi.

pela v štirih točkah; v dveh kot mešan zbor, v eni njen ženski, in v eni njen moški zbor. Sodelovali so vsaki s svojim nastopom moški zbor "Slovan", Pullman; mešan zbor "Triglav", So. Chicago; srbsko pevsko društvo "Branko Radičević" in poljsko pevsko društvo "Dudziaz Paderewski". Pianistka je bila Roza Stein.

Prvenstvo je odnesel poljski zbor. Dobil je avplavz kakor noben drugi. Vođi ga isti zborovodja kakor "Liro", namreč G. Chrzanowski. "Branko Radičević" je pel venček srpskih narodnih pesmi zelo dobro.

Zbor "Triglav" v So. Chicago je reorganiziran, in njegov sedanji pevovodja je M. Kuhel, ki poučuje tudi "Slovana". Rekli so mi, da je imel "Triglav" pred tem nastopom samo 4 vaje, ker je že dolgo neaktiven. Vpoštevajoč to, da ima precej novih moči, in da so štiri vaje vsekakor premalo, je s svojim nastopom pokazal, da lahko postane dober zbor, ker ima precej članov in članic z dobrimi glasovi. Potrebuje vaje in zopet vaje, in to velja za vse naše zборе. Tekmovanja med njimi je premalo, in če kdo "kaj reče", pa če še tako z dobrim namenom, že je zamera. Slabo je na naših koncertih pomankanje solistov. Duet ali kvartet je velika redkost. Vzrok? Pravijo da jih je mnogo in raznih. — Ob priliki bo dobro razpravljati o njih.

Udeležba na "Lirinem" nedeljskem koncertu je bila veliko boljša kot običajno. Čimbolj se bodo za svoje zборе zanimali pevci in pevke ter njihovi odbori, toliko bolj se bo zanimala zanje tudi publika.—Z.

"NAPREJ" VPRIZORI "LEGIJONARJE".

MILWAUKEE, WIS. — V nedeljo 4. decembra vprizori socialistični pevski zbor "Naprej" v S. Side Turn Hall petdejanko "Legijonarji". S tem bo ustrezno posebno onim, ki žele poleg klasičnih tudi take igre. Kot vsaka "Naprejeva" priredba, bo tudi ta nudila obilno duševnega razvedrila. Več o nji pozneje.

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

DRUŠTVO "DELAVEC"

št. 8, S. N. P. J.

SO. CHICAGO

v nedeljo 6. novembra ob 3.
popoldne

v Hrvatskem Domu,

96. cesta in Commercial Ave.

PREDSTAVA

"POROČNA NOĆ"

socialna drama v treh dejanjih in
s predigro. Spisal Ivan Molek.

VPRIZORI DRAMSKI ODSEK KLUBA
ŠT. 1, J. S. Z.

V predigri med dejanji in po programu
igra PETER AHAČIČEV orkester.

Dvorana odprta ob 2:30 popoldne.
Začetek programa ob 3.

PO IGRI PROSTA ZABAVA IN PLES.
VSTOPNINA 50c.

OSEBE V IGRI:

Wilson, rudniški kapitan.....John Olip
Viola, njegova žena.....Frances Vider
Mrs. Kuba, njegova prilež-
nica.....Frances A. Tauchar
Grabsack, rudniški ravnatelj.Peter Bernik
Jurman, rudar.....Andrew Kobal
Angela, njegova nevesta ..Angeline Tich
Angelina mati.....Mary Aucin
Rudar.....John Hujan
Rudarjeva žena.....Kristina Renar
Pisarniški nameščenec ....Anton Drozina
Policaaj.....Charles Renar

V predigri, ki prikazuje sceno izvajanja
prava prve ali poročne noći v srednjem
veku, sodelujejo poleg gori omenjenih
Anton Medved, Fred A. Vider, Rudolf Va-
lenčić, in drugi.

Igra se vrši v polpreteklem času
v Ameriki.

Režiser Ivan Molek.

✠ VŠČIPCI. ✠

VSÍ SO PRIJATELJI DELAVSTVA.

V Clevelandu bomo dne 8. novembra volili. Vsi kandidatje so delavski prijatelji in vsi so delavci. — Jerry Pengov.

"DELAVEC" JE USMILJEN.

"Delavec" z dne 27. oktobra piše, da ni lepo, ker je F. Z. povabil na debato M. J. T. Slednji po Chas. Novakovemu mnenju ni govornik. Kako to da ni! Mar ni nastopal kot govornik na shodih društev? Mar ni debatiral na konvencijah in sejah? In mar ne razume zadeve radi katere toliko vpijete bolje kakor kdo zunanji "branitelj" SNPJ.? — Eden, ki bi tudi rad debatiral.

KDO SE MOTI?

Černetov "Gladiator" piše, da Anton Kristan ni milijonov, zato se naj, mu ne "posodi". Chas. Novakov "Delavec" pa piše, da ima Kristan že sedaj preveč milijonov, torej naj se mu nikar ne "posodi". Kdo se moti?—RK.

POKOJNIK SE POVRAČA.

"Glas Svobode" je prenehal maja 1927. Pogreb je bil zelo skromen, in nikogar ni bilo, da bi napravil lep nagrobni govor. Zato se je razjezil ter prišel

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvzemaš terek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

Telefon v uradu Central 5099. Na domu Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

127 N. Dearborn St., Soba 805,

CHICAGO,

ILLINOIS.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od
7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

"strašiti nazaj" septembra. Izšla je ena sama številka. V petek 28. oktobra je zopet potrkal na vrata.

Kompanija, ki je sedaj podpisana za lastnico, se imenuje "Glas Svobode Publishing Syndicate." To je šesta firma od postanka lista.

PRISPEVEK IZ "KOMUNISTIČNEGA DELAVCA".

"Nace Plemeniti Žlemberger se je zglasil . . . Pravi, ko bi Čarli prišel v Moskvo, bi ga ustrelili . . . Ko bi Nace bil sodnik, bi prav gotovo dal ustreliti ne samo Čartija, ampak . . . tudi pokojnega Lenina bi sežgal na gromadi. Kaj bi mi napravili z Nacetom? Ali bi ga ustrelili, obglavili? Ne verjamem. Škoda štrika, krogle in sekire. Veste kaj bi naredili? V norišnico bi ga postavili . . ."

Tako piše Bartulovičev list, ki trdi da je delavski. E, so pač "srajce"!!

KANDIDATJE V PRIHODNJI GLAVNI ODBOR SNPJ.

Za predsednika, Chas. Novak, ali karkoli je že njegovo ime; za blagajnika, Louis J. Pirc; za glavnega tajnika, urednik frančiškanskega dnevnika; v gospodarski odbor, fajmošter Černe in frančiškani v Le-
montu; za gl. urednika, Zvonko Novak, alias Bingelj. Nadzornega odbora v tako poštenemu glavnemu odboru ne bo treba. Vsi ti ljudje pišejo neprestano o S. N. P. J. in vsi prisegajo, da so zanj, da jo hočejo obvarovati propada, to pa bodo storili najlaglje, če jih članstvo izvoli v glavni odbor. Odbor za resolucijo v

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavarovalnina proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Lawndale 9562.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

dr. št. 131 naj bi bil to upošteval ter iniciatiral tak predlog, kajti če je sedanji gl. odbor nekompetenten, tedaj je na vsak način treba novega. Kandidatje so tukaj, toraj kaj še čakate?

"SE ME NE TIČE", PRAVI M. J. T.

"Drugi listi se mene ne tičejo," pravi bivši gl. tajnik SNPJ. Mr. M. J. Turk. Ne drži, in sicer zato ne, ker ga drugi listi hvalijo, hvalijo pa ga raditega, ker so prepričani, da jim s svojo taktiko pomaga. Frančiškanski "Amerikanski Slovenec" je dne 29. oktobra priobčil editorial, v katerem citira Turkov dopis in ob enem izraža z njim svoje popolno soglašanje. Sreča je za SNPJ., da niso vsi njeni sedanji in bivši funkcionarji tako priljubljeni v takih listih.—RK.

ODGOVOR NA UGANKO "KAJ JE JEWISH BUSINESS".

"Jewish business" je sprejeti v delo nekaj, s čemur te potem odjemalec obrekuje in skuša škoditi kolikor največ mogoče. — P. B.

DEBATE, PREGOVORI, DEBATE!

Mi smo vsi "debatanti", politikanti, in včasih arestanti, ki se nikogar ne bojimo. Vsi vse križem debatiramo, drug drugega uganjamo v kozji rog, in vsi prisegamo, da se nikogar, prav nikogar ne bojimo (kako neki, saj nam nihče nič noče?). — Nap.

"LJUBLJANSKA SRAJCA".

Spet se je oglasila "ljubljska srajca" in prav po "komunistično" kaže, kako je—neoprana. Njeno blago je zbrano iz raznih vetrov — zapenja pa jo "Chas. Novak". Pride mlad fant v hotel, in ga oblegajo ter silijo vanj z "argumenti", samo da kaj "reče". Potem sporoče Bartuloviču svoje prispevke, da z njimi ponehedi — srajco! Užasno!

Ne hlapčujte želodčnim neprilikam!

Življenje tistih, ki sužnjujejo želodčnim neredom, je žalostno. Tak rob ne more jesti kot bi moral, ne spati, trpi bolesti, nima energije, iz glada

kot skamenjan. Je pa pot, ki pomaga k osvoboditvi izpod takega sužnjevanja. Upotrebite Trinerjevo grenko vino, in zdravje se vam povrne! Želodčni neredi izginejo; slabega teka, neprebave, plina v črevesju, glavobola itd., ne bo več. V prehladih v tej sezoni se poslužujte Trinerjevega Cough Sedative in Trinerjevih Cold Tablets. Naročite pri vašem drugistu, ali od Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

IŠČEJO SE SLOVENCİ:

Debevc Albert iz Vrhpolja, Slovenija, živel v Clevelandu. Žagar Franc iz Nove Laze, živel u Brooklynu.

Jakob Tomažič iz Stare Vasi, Slovenija, živel v Illinoisu.

Sinkovec Ivan iz Zagrada pri Novem Mestu, Slovenija. Belšak Vincenc iz Slovenije, živel v Havani, N. Dak. Franc Tolar iz Slovenije, živel v Allegheny, Pa.

Kdor bi o teh ljudeh kaj vedel, je naprošen da to naznani Izseljenskem Poslancu (Commissioner of Emigration), 1819 Broadway, New York, N. Y.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo dopoldne in četrtopoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

BOŽIČNO POTOVANJE

V Jugoslavijo v spremstvu iskušenih spremljevalcev. Pridružite se mu tudi Vi, kajti imeli boste imenitno zabavo v družbi rojakov.

"MAJESTIC" odpluje 26. novembra v Cherbourg

"LEVIATHAN" odpluje 7. decembra v Cherbourg

"HAMBURG" odpluje 10. decembra v Hamburg

"ILE DE FRANCE" odpluje 10. decembra v Havre

"BERLIN" odpluje 10. decembra v Bremen.

Pomagamo Vam pri nabavi potrebnih listin. Zagotovite si prostor in pišite po informacije na naš paroplovni oddelek.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

Najstarša slovanska parobrodna pisarna v Chicagu.

Pošiljamo denar v Jugoslavijo po najnižjih cenah.